

D a i l ė | M u z i k a | T e a t r a s | K i n a s | F o t o g r a f i j a

3

Vilniaus festivalyje „Skambūs linkėjimai iš Estijos“

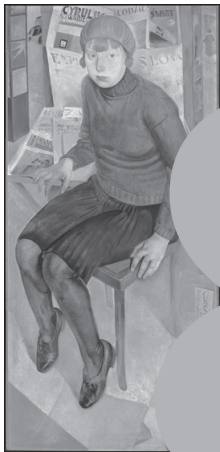
5

Pokalbis su aktore Ugne Šiaučiūnaite

6

Spektaklio „Metamorfozė“ premjera

Ludomir Sleńdziński, „Laisraščių pardavėja“, 1929 m.
Silezijos muziejus Katowiuose

8

Vilniaus dëlionė Krokuvoje

10

Menų festivalis „Kvadratu“ Tauragėje

12

Nauji filmai – „Asteroidų miestas“

Mūza Rubackytė

D. MATVEJEVO NUOTR.

Aukso gijų susieti

Mūzos Rubackytės rečitalis Vilniaus festivalyje

JONĖ PUNYTĖ-SVIGARIENĖ

Pianistės Mūzos Rubackytės rečitalis Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje, Ferenco Liszto ciklas „Klajonių metai“, – didelio publikos dėmesio sulaukęs renginys. Daugybę apdovanojimų, tarp kurių ir Lietuvos nacionalinė kultūros ir meno premija, pelnusi atlikėja parengė monografinę Liszto muzikos programą, atliepiančią šių metų Vilniaus festivalio „muzikinės odisejos“ temą.

Sunku suskaičiuoti visus nuopelnus ir įvertinimus, pianistę siejančius su ryškiausiu romantizmo pianistinio virtuoziškumo korifėjumi. „Liszto muzika tarsi auksinė gija driekiasi per mano biografiją. <...> Jis atitinka mano žmogaus, kūrėjo idealą“, – taip ypatingą savo santykį su Liszto kūryba nusakė Rubackytė filharmonijos parengtame pokalbyje prieš koncertą. Stebint pianistę scenoje išties juntama legendinio

virtuozo koncerto atmosfera. Turbūt koncertu šį renginį pavadinti per mažą. Tai monospektaklis, magiškas vaidinimas, kuriame solistė preciziškai apgalvotomis detalėmis perkėlė klausytojus į romantinių išgyvenimų pasaulį.

Rubackytė – tarsi moteriška Liszto versija: artistiška, ryški, drąsi ir kartu poetiška, aistringai perteikianti savo kūrybinius sumanymus. Jei pianistė kadaise būtų pasirinkusi kitą saviraiškos kelią, neabejotinai būtų buvusi roko žvaigždė arba ryški mados ikona. Vis dar atsimenu, kaip su mokslo draugėmis prieš koncertus spėliodavome, kokios šikart spalvos ir modelio suknele bus pasipuošusi pianistė. Laikui nepavaldi atlikėja ir toliau stulbina sceniniais įvaizdžiais, o jos sukaupę patirtį skaičiuojame koncertų, knygų, įrašytų albumų ir gerbėjų gausą.

Liszto „Klajonių metai“ – monumentalus ciklas, apimantis 26 išplėtotas virtuoziškas pjeses,

reikalaujančias ypatingos pianistinės meistrystės ir ištvermės. Festivalio buklete kūriniai apibūdinami kaip „sunkiai įveikiamos viršukalnės net patiems meistriškiausiems pianistams“. Ciklo pjesės išskirtinai programinės, pasižyminčios keliais prasmų lygmenimis: gamtos, dailės ir literatūros meno šedevrų sukeltų įspūdžių, asmeninių Liszto išgyvenimų bei ekspresyvios romantinės pasaulėjautos. Beje, atskiras komplimentas šių metų festivalio bukletui sudarytojams. Nepaprastai išsamus kiekvieno atlikėjo, kompozitoriaus ar kūrinių pristatymas beveik nepalieka galimybių dar ką nors pridurti apie koncerte skambėjusią programą.

Atrodo, kad koncerto pradinė idėja galėjo būti trijų dalių rečitalis, apimantis visas (!) „Klajonių metų“ dalis ir trunkantis tris su puse valandos. Tokio užmojo koncertus pianistė jau yra grojusi, o 2010 m.

NUKELTA Į 2 PSL.

Triumfuojanti Afroditė po vasarišku dangumi

Įspūdžiai iš LVSO vasaros festivalio koncerto

KRISTUPAS ANTANAITIS

Birželio 10-osios vakarą Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras (LVSO), vadovaujamas maestro Gintaro Rinkevičiaus, pakvietė į antrąjį jau keturiolikto vasaros festivalio koncertą – vokiečių kompozitoriaus Carlo Orffo kantatą „Afroditės triumfas“, kurioje pasirodė solistai Lauryna Bendžiūnaitė (sopranas), Karolis Kašiuba (tenoras), Vladimiras Prudnikovas (bosas) bei Kauno valstybinis choras (vadovas Robertas Šervenikas).

1951 m. kompozitoriaus sukurta kantata „Afroditės triumfas“ (it. „Trionfo di Afrodite“) – paskutinė iš kantatų trilogijos „Triumfai“, kurią sudaro „Carmina Burana“ (1937 m.), „Catulli Carmina“ (1943 m.) ir „Afroditės triumfas“ (1951 m.). Kompozitoriaus apibūdinta kaip „sceninis koncertas“, kantata „Afroditės triumfas“ vaizduoja graikų-romėnų vestuvių ritualą, šiuo atveju Orffas naudoja Renesanso epochoje vartotą *trionfo*, kuris reiškė „procesiją“ arba „šventę“. 1953-iaisiais Milano „La Scala“ operos teatre, diriguojant legendiniam Herbertui von Karajanui, įvyko kantatos premjera.

Kai 2019 m. tame pačiame Vidaus reikalų ministerijos kieme klausiausi Wolfgango Amadeus Mozarto „Requiem“, su paskutiniu akordu, visiškoje tyloje, pradėjo skambėti Arkikatedros varpai – tai buvo įspūdingo koncerto kulminacija. Šįkart maestro Rinkevičiaus valia publika keletą minučių laukė, kol tie patys varpai nustos skambėti. Tai buvo neįauki laukimo akimirka, nors turinti savotiško žavesio.

2021 m. gruodžio 9-ąją LVSO drauge su Lauryna Bendžiūnaite koncertavo Nacionalinės filharmonijos scenoje. Tąkart rašiau, kad solistės vokalas – ryškus, aštrus, sodrus, bet kartu labai lengvas ir lyriškas. Po šio koncerto norėčiau pasakyti tą patį, tik pridėti, kad Bendžiūnaitė yra puiki artistė, išjaučianti kiekvieną garsą, kurį dainuoja. Jos emocijos scenoje labai aiškiai tai parodo. Kadangi teko sėdėti antroje eilėje, mačiau jos akis, kurios puikiai perteikė visą koncerto nuotaiką.

Jaunosios kartos solistas Karolis Kašiuba – tikras Lietuvos scenos atradimas. Puikiai prisimenu jo nedrąsius žingsnius į didžiąją

sceną jam dar studijuojant Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje. Ir štai po kiek daugiau nei penkerių metų jis dainuoja su vienu pagrindinių šalies orkestrų ir, meistriškai valdydamas savo puikų balsą, priverčia publiką šaukti bravo! Tai išties daug žadantis atlikėjas, puikiai dainuojantis bei kuriantis vaidmenis Lietuvos nacionaliniame operos ir baleto teatre (beje, kitą sezoną jis debiutuos kaip Alfredas „Traviatoje“). Belieka solistui palinkėti didžiausios sėkmės.

Retokai scenoje matomas Vladimiras Prudnikovas šįkart pasirodė kaip aktorius, mat jo personažas beveik visą kantatos laiką kalbėjo, o ne dainavo. Tačiau profesorius savo vaidmenį atliko taip įtaigiai, kad nereikėjo nė skaityti programėlėje pateikto veikalo teksto vertimo į lietuvių kalbą, – kiekvienas žodis buvo puikiai išjaustas ir perteiktos visos partitūroje užšifruotos eilutės bei emocijos. Tai buvo labai įtaigu ir profesionalu.

Kauno valstybinis choras skambėjo didingai ir kartu lengvai, itin sužavėjo *piano* epizodai, kurie vietomis virsdavo šnabždesiu, tačiau buvo girdėti kiekvienas žodis.

Karolis Kašiuba, Lauryna Bendžiūnaitė, Gintaras Rinkevičius, Vladimiras Prudnikovas, Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Choras pasižymi puikia dikcija. Nedideles solo partijas dainavo ir dvi choro artistės, kurių lengvi ir skambūs balsai dar labiau praturtino koncertą.

LVSO muzikantai yra aukščiausio lygio profesionalai, puikiai atliekantys bet kokią muziką, tačiau šįkart norisi išsakyti techninių pastabų: orkestras buvo neįgarsintas ir sėdėjo ne ant pakyls, tad paskutinėje didžiulio kiemo eilėse žmonės

vargu ar girdėjo visus niuansus ir juo lab matė atlikėjus. Kiek teko lankyti šio puikaus kolektyvo koncertuose lauke, visuomet būdavo aukšta scena ir garso įranga. Galbūt „puikiai“ finansuojamas kolektyvas yra priverstas taupyti? Tačiau publika dėl to negali nukentėti. Vasaros festivalis netrukus baigsis koncertu su miuziklą arijomis. Reikia tikėtis, kad visi techniniai iššūkiai bus išspręsti.

Aukso gijų susieti

ATKELTA IŠ 1 PSL.

įrašė visą ciklą „Lyrinx Records“ įrašų studijoje. Jei tikėsime interneto enciklopedija, pilną „Klajonių metų“ trilogiją iki šių dienų yra įrašę tik 18 pianistų visame pasaulyje, o Rubackytė – vienintelė lietuvė, atlikusi šį titanišką darbą. Vilniaus festivalio koncerto formatas sunkiai sutalpintų tokios apimties programą, tad girdėjome pirmąjį ir didesnę dalį antrojo „Klajonių metų“ sąsiuvinio kūrinių.

Pirmoji rečitalio dalis skirta Šveicarijos įspūdžiams (visos devynios sąsiuvinio „Pirmieji metai: Šveicarija“ pjesės), antroje dalyje skambėjo Italijos inspiracijos (iš „Antrieji metai: Italija“): „Sužadėtuvių“, „Petrarkos sonetai“ Nr. 47, 104 ir 123, o vakarą vainikavo Sonata-fantazija „Perskaičius Dantę“.

Nuo pirmų garsų dėmesį prikaustė aistringas, valingas ir protingas grojimas. Buvo justi, kad šis repertuaras solistei ypač artimas, atlikimas – subrandintas, kiekviena detalė įprasminata ir organiškai randanti savo vietą pianistės puikiai valdomoje kūrinių formoje ir struktūroje.

Rubackytė tarp Lietuvos pianistų atpažįstama jai vienai būdinga

„mūziška“ pianistine technika. Specifinis fiksuotos alkūnės judesys ir *forte* epizoduose naudojamas kai rysis pedalas galėjo slėpti natūralų atlikėjos koncerto pradžios jaudulį ir lemti kiek forsuoatą garso išgavimą. Po pirmųjų pjesių jaudulys išblėso, atlikimas įtraukė į pianistės kuriamą ir meistriškai valdomą dramaturginį muzikos veiksmą. Antroje koncerto dalyje fortepijono garsas tapo ypač plastiškas, poetiškas. Lanksčios sonetų frazės atliepė literatūrinį muzikos turinį. Kulminacijoje – Sonatoje-fantazijoje – pavergė pianistės lengvai valdoma fejeriška faktūra, kontrastuojanti su dangiško choralo tyrumu.

Svarbus visų menų, o ypač romantizmo estetikos aspektas – teatrališka raiška – jau seniai tapo pianistės sceninės tapatybės dalimi. Sužavėtai publikai stebint, nosinaitė grakščiai nuskrieja link fortepijono stygų, suknelės šleifas tobulai nerūpestingai krinta ant fortepijono suolelio, o rečitalio pabaigos akordas dar kurį laiką skamba solistės kūnu, dramatiškame rankų geste. Puošnūs atlikėjos drabužiai taip pat derėjo su programos koncepcija.

Mūza Rubackytė

D. MATVEJEVO NUOTR.

Pirmos dalies suknelės spalva atspindėjo miškingų kalnų slėnių žalumą, o antros kreminė balta subtiliai reflektavo tyros meilės, poetinio išaukštinimo idealą. Pianistė tarsi įkūnijo Raffaellio Madoną iš „Sužadėtuvių“, Petrarcos Laurą, Dantės Beatričę...

Prie subtilios simbolikos būtina paminėti po audringų Liszto faktūrų nuostabiai tyrai ir gaiviai suskambusį asketiško italų baroko perliuką – Domenico Scarlatti Sonatą f-moll, K 466. *Encore* parinktas neatsitiktinai: Scarlatti pratęsė klajonių po Italiją temą, o senovinės

sonatos žanras tapo savotišku ką tik filharmonijos skliautus drebinusios sonatos-fantazijos aidu.

Mūzos Rubackytės atliekamas Liszto ciklas „Klajonių metai“ – įsimintinas renginys, itin ryškus šių metų Vilniaus festivalio akcentas.

Sauja stiklo karoliukų

Vilniaus festivalio koncertas „Skambūs linkėjimai iš Estijos“ Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje

RITA NOMICAITĖ

Birželio 9-osios vakare Vilniaus festivalio scenoje svečiavosi estų muzikai. Savo atvykimu mus pagerbė opuso „To the Mother“ autorius Peeteris Vahi. Estų bei austrų kompozitorių kūrinius atliko dirigentas ir smuikininkas Andreasas Kaljuste, vokalistė Elina Nechayeva, o pagrindinis vaidmuo teko kameriniam orkestrui „Glasperlenspiel Sinfonietta“. Šiam festivaliniam orkestrui vadovauja mums pažįstamas dirigentas Andreasas Mustonenas. Filharmonijos tinklalaidėje kalbėdamas apie Mustoneną violončelininkas Mindaugas Bačkus apibūdino jį esant eklektiškiausią, tą liudijo ir minimo koncerto programa. Tačiau koncertui Vilniuje dirigentą teko keisti dėl netinkamų Mustoneno politinių poelgių. Tą vakarą dirigavęs Andreasas Kaljuste yra Talino kamerinio orkestro dirigentas, Talino muzikos ir baletų mokyklos klasikinės muzikos studijų kūrybinis vadovas.

Orkestro pavadinimas, reiškiantis „Stiklo karoliukų žaidimo simfonijetė“, iš dalies atskleidžia ansamblio meninę kryptį. Ne tik programa, bet ir jos interpretacija gurgždėjo lyg nebaigti šlifuoti skirtingų spalvų ir formų karoliukai. Nacionalinėje filharmonijoje skambėjo (iš eilės) Jaano Räätsō kamerinis koncertas Nr. 1, op. 16, Peeterio Vahi pjesė „To the Mother“, Wolfgango Amadeus Mozarto motetas „Exultate Jubilate“, KV 165, Arvo Pärtō „Summa“, Josepho Haydno

Elina Nechayeva ir orkestras „Glasperlenspiel Sinfonietta“

D. MATVEJEVO NUOTR.

simfonija Nr. 6o C-dur, Hob. I:6o („Il distratto“).

Vis dėlto kai kurių panašumų tarp kūrinių buvo galima išgirsti. Tai susiję su harmonija. XX a. disonansai čia ir nuskaidrinami, ir tarsi nuodėmė „išperkami“ įprastais klasikiniiais trigarsiais. Tuo estų veikalų kalbėsena lyg priartėjo prie Vienos klasikų epochos, trapijai išsaugant stilistikos tąsą.

Bet apie viską iš eilės. Räätsō 1961 m. sukurtas koncertas, beje, iš tiesų vien styginiams, o ne kameriniam orkestrui, jau pats tapo neoklasicizmo klasika. Regis, lažytomis melodijomis, keletu harmonijos akimirksnių, kartais ritmo ir dinamikos dariniais kūrinyse „pagauna“ Sergejaus Prokofjevo braižo virpesius. Iki šiandienos penkių dalių veikalas patrauklus savo dramaturgija – muzika bėga kaip filmas, tarpais vaidybinis, tarpais lyg animacinis. Tik orkestras jau pirmaisiais garsais nustebino

nesukalibruotu (už termino primimą dėkoju Laimutei Ligeikaitėi) grojimu. Muzikines mintis savo meniniu asmenybiškumu daug aiškiau reiškė kvietinis orkestro dirigentas Kaljuste, instinktyviai virtęs to koncerto-kino juostos čaplinišku personažu. Apskritai Kaljuste natūraliu teatrališku temperamentu animavo viso vakaro atmosferą.

Scenon įžengusi dainininkė Elina Nechayeva festivalio buklete pirmausia pristatoma kaip galingo balso kylanti operos žvaigždė. Jos pristatymą apibendrinant paaiškinama, kad mūsų viešnia imasi įvairios muzikos. Paminėta, kad vokalistė vos netapo netgi „Eurovizijos“ prizininke. Tikrai netradicines akademinių kūrinių traktuotes išgirdome ir Vilniuje, sakyčiau, kad jutome būtent mišrių žanrų suformuotą balsą. Skambant melodingam opusui „To the Mother“ solistė nuostabiai prisitaikė prie šalto styginių flažoletų virpėjimo,

rūpestingai stengėsi kuo tiksliau išgauti disonansinės melodijos šuolius – mat savo eksperimentavimo polėkio vedama nutarė mėginti dainuoti solo obojui parašytą partiją. Dėl šiltos vaidybinės išraiškos, šalto aštroko tembro pjesė nuaidėjo tarsi kitas kūrinys, nei įsivaizduotume grojant gilų, šiltą, lyrišką obojų.

Kad „Glasperlenspiel Sinfonietta“ gali griežti visų istorinių epochų muziką, patyrėme, kai orkestras persimainė grodamas Mozarto motetą. Pasikeitė netgi garso išgavimo pobūdis, ką jau kalbėti apie atitinkamą frazuotę ir visą dramaturgiją. Savo mėgstamo kompozitoriaus veikalą ypač stengėsi dainuoti Nechayeva. Nors šiame, Vilniaus, koncerte ją, matyt, labiau patraukė eurovizinis stilius, kai užtenka siauro (ne operinio) diapazono, – pritrūksta balso kraštutiniuose registruose, kulminaciniam garsui, o balso tembras ne visais momentais perteikia mocartišką gyvybę. Už koloratūras giriama vokalistė jas neblogai išdainavo net nesulėtinus tempo, jei atmestume Mozarto atlikimui kol kas neišlavinto balso bruožus. Tačiau kartu atsizvelkime į žmogaus balso trapumą, daugybę šiam jautriausiam instrumentui kylančių aplinkybinių trukdžių.

Abejočiau, ar buvo verta „suromantinti“ Pärtō „Summa“ – iš asmeniškiesnio styginių kvarteto skambesio jį išplėsti dviem kvartetams ir kontrabosui. Ar kūrinio prasmė netapo lėkštesnė? Raminančios egzistencinės nostalgijos, išaugusios iš konsonansų ir

disonansų mirgėjimo, orkestrantai neišklaušė. Galbūt simfonijetė buvo pakliuvusi į dirigentų kaitos peripetijas, nes čia vienos iš smuiko partijų ėmėsi pats Kaljuste (galbūt vietoj Mustoneno).

Tvirčiausiai suskambo Haydno simfonija. Iš visų jėgų orkestras trenkė C-dur akordą ir, kartais suklibančių pučiamųjų bei pagelbėti pakviesto Pavolo Giunterio gerai girdimų mušamųjų lydimas, įšildė koncerto kulminaciją. Dirigento humoro jausmas nuspalvino keistos Haydno laikais simfonijos idėją: dabar sakytume – siuitą iš muzikos komiškai operai „Il distratto“ – „Išsiblaškėlis“. Išskirtinės temos net kuria personažų įvaizdžius, tik gaila, kad retkarčiais, susitelkus į lyrines melodijas, liko neišgirsti akompanimento pobalsiai.

Programai pasibaigus entuziastingą publiką išvydę svečiai ilgai nesibrangino: Kaljuste smagiai išbėgo scenon vėl su smuiku rankose ir pranešė su orkestru paruošę estišką suvenyrą – Pärtō mokytojo (Heino Ellerio?) kūrinuką „Pagaliukų šokis“ („Stick Dance“). Šamojinga ir grakšti pjesė vaizduoja šokinėjančiuosius į sukryžiuotų pagalių tarpus. „Tai estų liaudies žaidimas, galite pamėginti ir jūs“, – linksmai nusiteikęs komentavo Kaljuste.

Baigdama atsiliepimą, prisiminiau dirigento Roberto Šerveniko juokelį apie margą programą atliekantį dirigantą: tada tai ne dirigentas, o suvirintojas. Vis dėlto šįvakar karoliukai liko palaidi.

Kronika

Lietuvos muzikos ir teatro akademijos šventė „Menų aikštė“

Birželio 3 d. Lietuvos muzikos ir teatro akademija (LMTA) vilniečius miesto svečius ir savo bendruomenę kvietė į Akademijos 90-mečio šventę „Menų aikštė“. Nuo 16 val. beveik iki vidurnakčio LMTA studentai, dėstytojai ir alumnai Lukiškių aikštėje ir jos prieigose rengė muzikos, teatro, šokio pasirodymus, buvo demonstruojami studentų sukurti trumpametražiai filmai.

Priešais LMTA centrinius rūmus buvo įrengtos dvi scenos muzikos ir teatro pasirodymams, erdvė šokio spektakliui, o greta LMTA esančioje Aukų gatvėje – kino erdvė. Šventę pradėjo LMTA pučiamųjų ir mušamųjų instrumentų orkestras ir varinių pučiamųjų orkestras „Brass LT“ (orkestrų vadovai prof. Robertas Beinaris, doc. Egidijus Ališauskas, doc. Rimvydas Savickas, Remigijus Vily, Linas

Rupšlaukis); pritiriamas pučiamųjų instrumentų orkestro dainavo ir žymusis LMTA alumnas tenoras Ralfas Karpis.

Su LMTA akordeonų orkestru (vad. prof. Raimondas Sviackevičius, Tadas Motiečius) Ástoro Piazzollos dainas atliko LMTA docentė, žinomas Lietuvos mecosopranas Ieva Prudnikovaitė. Taip pat grojo LMTA akordeonų trio „UnSeen“, o orkestro pasirodymą papuošė tango šokėjai doc. Brigita Rodriguez ir Carlosas Rodriguezas.

Žymus sopranas, LMTA profesorė Asta Krikščiūnaitė padainavo keletą dainų iš lietuviško repertuaro su LMTA liaudies instrumentų orkestru (vad. doc. Aistė Bružaitė, doc. E. Ališauskas). Ypatingo publikos susidomėjimo sulaukė prof. Rimanto Armono suburtas LMTA Styginių instrumentų katedros Violončelių orkestras, suvienijęs net 44 dėstytojus, studentus ir alumnus!

Tarp pasirodymų didžiojoje scenoje iš mažosios scenos sklido DJ Iggy Shaolin skleidžiami garso mikšai. Ant mažosios scenos pasirodė ir talentingasis perkusininkas Lukas

Budzinauskas (Sigito Gailiaus kl.), kurio virtuoziškas muzikavimas išsyk patraukė publikos dėmesį.

Netrukus klausytojai ir žiūrovai gavo progą pajudėti kiek giliau į Lukiškių aikštę: jos vejoje LMTA Šokio ir judesio katedros studentai suvaidino choreografo Pietro Marullo spektaklį „Wreck – list of extinct species“ („Nuolaužos – išnykusių rūšių sąrašas“).

Po šokio programos progą pasimėgauti gavo operos gerbėjai. Didžiojoje scenoje LMTA Dainavimo katedros studentai atliko Operos studijoje parengtą Wolfgango Amadeus Mozarto operos „Figaro vedybos“ finalą (dirigentas doc. Martynas Staškus, režisierė doc. Jūratė Sodytė-Bradauskienė, koncertmeisterė Kristina Siomka).

Toliau Vaidybos ir režisūros katedros studentai suvaidino mizansceną, kurioje su jaunaisiais aktoriais pasirodė ir žinomas scenos meistras, LMTA profesorius Darius Meškauskas (vadovaujantis kursui drauge su prof. Viktorija Kuodyte). Įspūdingą muzikinį teatrinį pasirodymą surengė Klaipėdos fakulteto

vaidybos studijų diplomantai (vad. prof. Valentinas Masalskis, doc. Nijolė Sinkevičiūtė-Kriūnienė).

Teatro gerbėjų ypač laukiami buvo Akademijos alumnai, Keistuolių teatro aktoriai Ilona Balsytė, Darius Auželis ir LMTA profesorius Aidas Giniotis. Dainuojamosios poezijos gerbėjus pradžiugino dar vienas LMTA alumnas, žinomas aktorius Saulius Bareikis. Didžiojoje scenoje išvydome ir aktorę, Akademijos alumnę Tomą Vaškevičiūtę, kuri vedė renginį ir šiltai kalbino dalyvius.

Vakare „Menų aikštėje“ skambėjo džiazas – grupių „Quark Effect“ ir „SynthEtika“ koncertai, verti tarptautinių festivalių scenų! Publika ir čia buvo skatinama judėti. Tarp grupių pasirodymų nuo LMTA balkono sklido elektroninė muzika. Pirmieji savo skaitmeninę kūrybą demonstravo Akademijoje studijuojantys „Migluma & Vecera“. Toliau LMTA balkonas atiteko pažintam Lietuvos elektroninės muzikos kompozitoriui, LMTA docentui dr. Jonui Jurkūnui, pasirodžiusiam kaip „Robotic Folk“.

Susirinkusiųjų simpatijas pelnė trio „El Chico Fuendre“, kurį subūrė LMTA Kompozicijos katedros studentai. Artėjant vidurnakčiui ištvermingiausi šventės dalyviai išgirdo LMTA alumnės Marijos Paskevicių elektroninę kūrybą.

Gedimino prospekte – nuo J. Tumo-Vaižganto iki Vasario 16-osios gatvių – ir Lukiškių aikštėje galima buvo apžiūrėti garso ir vaizdo instaliacijas, o greta LMTA centrinių rūmų įsikūrusioje kino erdvėje po atviru dangumi buvo demonstruojami LMTA Kino ir televizijos katedros studentų įvairiais metais sukurti trumpametražiai filmai. Tądien, birželio 3-įją, Kino ir televizijos katedra taip pat šventė savo sukaktį – įkūrimo 30-metį. Nuo 12 val. LMTA Sluškų rūmų kieme vyko katedros alumnų susitikimas ir kiti renginiai, o nuo 20 val. Akademijos kino žmonių šventė persikėlė į barą „Peronas“.

„Menų aikštė“ buvo vienas iš LMTA 90-mečiui skirtų renginių. Jubiliejinė programa tęsiasi visus metus.

BEATA BAUBLINSKIENĖ

Muzika, įkūnijusi skausmą

Ukrainiečių kompozitorės Annos Koršun muzika Vilniui

MARIUS JOKUBAITIS

Tuskulėnų memoriale tęsėsi festivalio „Muzika Vilniui“ kompozitorių pasirodymai, įgarsinant sostinės erdves. Dabar Vokietijoje gyvenanti ukrainiečių kompozitorė Anna Koršun birželio 3 d. savo kūriniai pasirinko Tuskulėnų memorialą, kitą kūrinį birželio 4 d. pristatė Rotušėje.

Gimusi Donecke, Koršun studijavo kūrybą Kijive, vėliau Miunchene, Moritzo Eggerto klasėje, buvo „Solitude“ akademijos Štutgarte stipendininkė. Bendraudama su šokio, teatro trupėmis, literatais ji kuria garso kompozicijas, peizažus, instaliacijas vokalui arba tiesiog balsui, įvairiems instrumentų deriniams, akustiniams objektams. Kompozitorė dėsto Amsterdamo konservatorijoje, tarptautiniuose kursuose. Jos kūriniai skamba įvairiuose šiuolaikinės muzikos festivaluose, ji bendradarbiauja su „Neue Vocalsolisten Stuttgart“, „Ensemble Modern“, „AskoSchönberg“, „Camerata Silesia“ ir kitais kolektyvais. Įvairūs garso šaltiniai Koršun padeda kurti tam tikrą atmosferą.

Pavyzdžiui, fortepijoninis kvintetas „Isoastaisie“ (2011) sukuria, sakytum, geologinį garso skambėjimą: kažkur, supamas litosferos, plūduriuoja Žemės kūnas. Kompozitorė geba išlaikyti įtampą tarp fortepijono ir styginių. Pastarųjų metų jos kūriniais būdingas kažkieno įvardytas „lėtumo tyrinėjimas“. „Gaudeamus“ premijai pateikta jos muzika 2014 m. stipriai paveikė konkurso žiuri.

Du Vilniuje atlikti kūriniai patvirtino minėtą kūrybos kryptį. „Pirmą kartą atvykusi į Vilnių apžiūrėjau nemažai erdvių ir senamiestyje, ir naujuose rajonuose. Stengiausi rasti vietą, kuri tiktų mano stilistikai, kur garsas galėtų skambėti įdomiai, įprasmintų gilesnę idėją. Džiaugiausi galėdama dalyvauti projekte „Muzika Vilniui“. Premjerinis kūrinys liks skambėti pasirinktame objekte ir pasaulyje pasklis per mano kūrybą“, – kalbėjo Koršun.

„Tuskulėnų rimties parko memorialinis kompleksas jungia kelias visiskai skirtingas epochas – didingą praeitį ir vykdytų nusikaltimų pėdsakus. Ši teritorija priklausė XVI a. įkurtam ir karališkąjį statusą turėjusiam

„Muzika Vilniui“. „LENsemble Vilnius“. A. Koršun projekto akimirka T. TEREKO NUOTR.

Tuskulėnų dvarui. Iki XIX a. vidurio nepaprastai puošnūs klasicizmo stiliaus dvaro rūmai klestėjo kaip vienas iš Vilniaus kultūros židinių“, – ekskursijoje gidai atvėrė reikšmingą vietą, kurioje netrukus skambės muzika. Puikus sumanymas rengti ekskursijas prieš koncertą ir klausytojams parodyti naujojo kūrinio kontekstą.

Klausytojai erdviu ratu apsupo po didžiuliu požeminio memorialo kupolu sustingusius violončelininkus.

Koplyčia-kolumbariumas, simboliuojantis aukų atminimą, prisipildė unisono transformacijų. Sunkiai nusakoma jų vaivorykštė išsiliejo bauginančiame, tarsi bombonešių, kauksme. Buvo girdėti dūsavimai, ašaros, aimanos. Klausytojai atsipalaidavo tik aidui nutilus.

„Kurdama kūrinį „Spettri“ („Dvasios“) didžiausią dėmesį skyriau akustikai ir garsų išsiskleidimui koplyčios-kolumbariumo erdvėje. Šis kūrinys – dar viena „garso būtis“.

Anonsai

Violončelių polilogas Vilniaus festivalyje

Lygiavertis keturių violončelių polilogas – tai kur kas daugiau nei neįprastas ir netikėtas derinys. Tokia unikalų skambesį sukurianti kombinacija per muziką kviečia apmąstyti šiandien itin aktualią demokratijos sampratą bei susikurti erdvę, generuojančią vienybės jausmą, kurio žmonija šiomis dienomis taip stokoja.

Būtent su tokiomis vertybėmis savo ansamblį susieja violončelių kvartetas „Polish Cello Quartet“ iš Lenkijos, birželio 19 d. koncertuosiantis Vilniaus festivalyje. Vis dėlto labiausiai intriguoja tai, kad Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje scenoje „Polish Cello Quartet“ nariai Tomasas Darochas, Wojciechas Fudala, Krzysztof Karpeta ir Adamas Krzeszowiecas susivienys su lietuvių publikai jau gerai pažįstamais „Cello Club“ (Povilu Jacunsku, Arnu Kmieliausku, Evaldu Petkumi, Roku Vaitkevičiumi, Domu Jakštu) ir atliks kūrinį aštuonioms violončelėms!

Koncerte „Polish Cello Quartet“ susitinka su Lietuvos „Cello Club“ skambės XX a. belgų kompozitoriaus Prospero van Eechaute „Pièce sonate“ keturioms violončelėms, op. 9, vokiečių romantiko Wilhelmo Fitzenhageno Koncertinis valsas (Konzert-Walzer), op. 31, žymaus lenkų violončelininko ir kompozitoriaus Kazimierzio Wilkomirskio Baladė ir Rapsodija violončelių kvartetui, Anatolijaus Šenderovo „Giesmė

ir šokis“, Maxo Richterio „On the Nature of Daylight“ („Apie šviesos prigimtį“) ir minimalizmo klasiko Philipo Glasso „Symphony for eight“ („Simfonija aštuoniems“).

Belaukiant violončelininkų desanto Vilniaus festivalio scenoje, „Polish Cello Quartet“ visi kartu, vieningai, pasidalino mintimis ne tik apie labai laukiamą koncertą, bet ir savo ansamblio susikūrimą, idėją, viziją ir jaunosios violončelininkų kartos ypatumus.

Violončelių kvartetas – labai netipiška sudėtis kameriniam ansamblui. Kaip kilo idėja susiburti būtent į violončelių kvartetą?

Tiesa, violončelių kvartetas yra labai neįprasta kamerinio ansamblio sudėtis. Būtent todėl ir sumanėme susiburti. „Polish Cello Quartet“ ištakos siekia mūsų studijų metus, kai su savo dėstytojais grodavome kaip kvartetas, kvintetas ar oktetas. Tai išugdė didelę meilę violončelių kamerinei muzikai, tad patys labai norėjome susiburti į nuolatinį violončelininkų ansamblį, kuris spinduliuotų aistra muzikai, kūrybiškumu ir gera energija.

Akivaizdu, kad ir originalus repertuaras violončelių kvartetui nėra itin gausus. Kaip sprendžiate šį klausimą?

Iš tiesų repertuaro violončelių kvartetui yra kur kas daugiau, nei atrodo, tik reikia jo gerai paieškoti. Su repertuaro klausimu susidūrėme jau pirmomis savo ansamblio gyvavimo akimirkomis, nes mūsų idėja buvo atlikti tik tokią muziką,

„Polish Cello Quartet“ Ł. RAJCHERTO NUOTR.

kuri originaliai komponuota, o ne aranžuota violončelių kvartetui. Per daugiau nei dešimt metų jau susiformavome gana nemažą repertuarą, bet vis tiek dar turime sąrašą kūrinių, kuriuos labai norime atlikti. Didelę dalį mūsų muzikinės veiklos sudaro naujų kūrinių atlikimas ir inicijavimas – atlikome ne vieną fantastišką kūrinį pirmą kartą pasaulyje. Tokiu būdu auga ir plečiasi ne tik mūsų, bet ir kamerinės muzikos violončelėms repertuaras.

Ansamblyje jums svarbus demokratijos principas. Kaip jis išsiskleidžia?

Nuo pat pradžių mes, kaip ansamblis, koncentruojamės į narių lygiavertiškumą – pavyzdžiui, pirmosios violončelės pozicija vieno koncerto metu keičiasi daug kartų, ja dalinamės visi. Esame įsitikinę, kad skirtingos kvarteto narių konfigūracijos ansamblui suteikia vis kitokį skambesį, o kartu ir gaivumo pojūtį.

Save pristatote kaip jaunosios kartos ansamblį. Kuo nuo

senesnių skiriasi jaunoji violončelininkų karta?

Sakyčiau, kad kartų skirtumą labiausiai atskleidžia požiūris į atlikimo mokyklas. Anksčiau buvo koncentruojamasi į vieną: prancūzišką, vokišką, rusišką, amerikietišką ar kitokią violončelės atlikimo mokyklą. Atlikimo mokyklų skirtumai girdimi plika ausimi. Šiandien muzikinio išsilavinimo sistema yra gerokai labiau globalizuota, mokyklų skirtumai pabrėžiami vis mažiau.

Kitas ryškus kartų skirtumas taip pat susijęs su globalizacijos procesais. Kiekvienas mūsų studijavome svetur, bet galiausiai priėmėme labai sąmoningą sprendimą grįžti į Lenkiją ir čia kurti kažką naujo. Daugelį dešimtmečių Lenkijos menininkai ir mokslininkai vis emigravo negrįžtamai, tad tikriausiai mes esame pirmoji karta, apsisprendusi savo ateitį sieti su Lenkija ir išsikėlusi tikslą į mūsų kultūrinį kontekstą įnešti gaivaus vėjo gūsi.

Koks tas jaunosios kartos vėjo gūsis? Ar jis akademiniėje sferoje labai svarbus?

Kaip ir visa mano muzika“, – sakė autorė susitikime su klausytojais po įtaigaus kūrinio atlikimo – puikiai grojo „Cello Club“: Arnas Kmieliauskas, Povilas Jacunskas, Rokas Vaitkevičius, Domas Jakštas, Evaldas Petkus.

Antrasis kūrinys – „In the Cage“ („Narvė“) – Vilniaus rotušėje taip pat priklausė klausytojų dėmesį. „LENsemble Vilnius“ (Lietuvos ansamblių tinklas, vadovas Vyktintas Baltakas) atlikėjai, šiuokart styginių kvartetas – Lora Kmieliauskaitė, Ingrida Rupaitė, Monika Kiknadzė, Arnas Kmieliauskas, – garso partitūrą pripildė ne tik savo instrumentų tembro. Įvairius neįprastus sąskambius kūrė taurės su vandeniu, strykais įgarsinamos kvadratinio narvo, kuriame buvo „įkalinti“ muzikantai, grotos. Gal kiek per ilgai buvo žaidžiama tylą, laukiama ekspresyvesnio proveržio, tačiau visa tai – paveiku.

Kompozitorė teigė, kad „In the Cage“, prasidedantį nežmonišku riksmu, ji sukūrė Rusijai įsiveržus į Ukrainą. „Kompozicija nekuria konkretaus naratyvo, bet mane apėmusios emocijos kūrinyje atsispindi“, – sakė autorė.

Tai labai asmenišką klausimą. Mes visi turėjome privilegiją studijuoti pas nuostabius atlikėjus ir pedagogus, tokius kaip Gary Hoffmanas, Michaelis Flaksmanas, Julius Bergeris. Manome, kad mūsų pareiga yra perduoti visa tai, ką išmokome, ateities kartoms, o tai jau savaime įneša naujų vėjų. Ieškodami tinkamos aplinkos savo tobulėjimui mes rizikavome (ir vis dar rizikuojame), tačiau tai daryti skatiname ir savo studentus. Jauniesiems violončelininkams stengiamės parodyti, kaip atlikėjui svarbu būti atviram ir kūrybingam ieškant savo paties kūrybinio kelio.

Kuo ypatingas repertuaras, kurį atliksite Vilniaus festivalio koncerte?

Ypač mūsų kvartetui ypatingas kūrinys yra van Eechaute „Pièce sonate“. Ši kompozicija muzikiniu keliu mus lydi nuolat, nuo pat ansamblio susibūrimo pradžios, ją įrašėme ir pirmojoje savo kompaktinėje plokštelėje „Discoveries“. „Pièce sonate“ yra įkvėptas Maurice'o Ravelio muzikos. Mums labai svarbūs ir Kazimierzio Wilkomirskio kūriniai, kuriuos atliksime Vilniuje. Lenkų violončelininkas, mokytojas, dirigentas, po Antrojo pasaulinio karo padėjęs atkurti Lenkijos kultūrą ir muzikinį gyvenimą, mums ir asmeniškai, ir kolektyviniu tautiniu lygmeniu yra itin reikšminga figūra. Jis laikomas lenkiškos violončelės mokyklos suformuotoju, sukūrė šiam instrumentui daug puikių kūrinių, nuostabiai aranžavo Karolio Szymanowskio Sonatą smuikui.

JUSTINA PALTANAVIČIŪTĖ

Kūrybinis procesas – mėgstamiausia dalis

Pokalbis su Ugne Šiaučiūnaite

IGNAS ZALIECKAS

Aktorė Ugnė Šiaučiūnaitė sukūrė vaidmenis tokiuose spektakliuose kaip „Fossilia“ (rež. Eglė Švedkauskaitė, Lietuvos nacionalinis dramos teatras (LNDT), 2023), „Duryš“ (rež. Jo Strömgrenas, LNDT, 2018), „Šokis Delhi“ (rež. Oskaras Koršunovas, Oskaro Koršunovo teatras, 2017), „Kaulinis senis ant geležinio kalno“ (rež. Jonas Tertelis, LNDT, 2016), „Jelizaveta Bam“ (rež. Oskaras Koršunovas, LNDT, 2015) ir kt.

Koks buvo spektaklio „Fossilia“ kūrybinis procesas? Kokie jo elementai jums svarbiausi?

Per pirmą susitikimą su režisiere kalbėjomės, kaip įsivaizduojame procesą ir koks jis galėtų būti. Mane sudomino noras tyrinėti, leisti į nežinojimą ir ieškoti, kaip tremties istorija galėtų būti išgirsta šiandien. Režisierė tiksliai žinojo, kad nebus iš anksto parašytos pjesės ir Dalios Grinkevičiūtės kūrinį „Lietuviai prie Laptevų jūros“ naudosis kaip tašką, nuo kurio atsispirsime, o ne bandysime atkurti knygoje aprašomą realybę ir žmones. Žinojimas, kad renkamės neinscenizuoti kūrinio, man buvo svarbus apsisprendžiant prisijungti prie komandos.

Kūrybinis procesas turėjo daug nežinomų aspektų, o tai man buvo

įdomu, nes visi kartu leidomės į ieškojimus, tyrinėjimus, filmų peržiūras, parodų lankymą ir tikrai ilgą laiką nežinojome, kur tai nuves. Tačiau visuomet buvo justi ramybė, užtikrintumas, pasitikėjimas, kad viskas susidėlios, o leidimas sau būti šiame nežinojime nukreips ten, kur reikia. Kūrybinis procesas buvo šviesus, nepaisant analizuojamos temos sunkumo. Kiekvienas iš kūrybinės komandos narių turėjo skirtingą požiūrį į ją ir tuo dalinosi su kitais.

Kaip vykstant šiam darbui suvokėte istorinę atmintį?

Visada sau primenu, kad esu dabar ir dabar pasirenku. Istorija, atmintis yra šalia, kartu, į ją žiūriu kaip į praeitį, į tai, kas jau praėjo ir paliko tam tikrus pėdsakus, tačiau pati joje nedalyvavau, nes manęs fiziškai dar nebuvo. Turiu omenyje tremtį. Man svarbu apie ją kalbėti, dalintis, galvoti, tik nepriimtina to išgyventi dar kartą, kankinant save kitų praeities kančia, nes ji sunkiai pamatuojama ar net man, kaip to nepatyrusiam žmogui, ne labai ir suvokiama. Ji gali kelti pyktį, skausmą, bet tai jau yra mano reakcija dabar.

Kokios svarbos tokio tipo kūrinuose yra liudijimo aktas?

Žmonių liudijimai kalba patys, kaip ir Dalios Grinkevičiūtės istorija, kuria rėmėmės. Mūsų

interpretacija plėtojosi šalia knygos siūlomo naratyvo ir liudijimų, nes mes patys gyvename šalia jau įvykusios istorijos.

Ar šio proceso metu turėjo reikšmės kartų skirtumas?

Apie tai nemažai kalbėjomės, komanda buvo sąmoningai parinkta, kad įvairiais klausimais būtų girdimi skirtingi požiūriai. Visi dalinavomės tuo, kas ką galvojame. Asmeniškai nemėgstu skirstymo pagal kartas, nes požiūris į tam tikras situacijas priklauso nuo kiekvieno individo ir jo gyvenimo konteksto, bet, aišku, tendencijos egzistuoja.

Kiek spektaklyje buvo analizuojama trauma?

Nemažai apie tai diskutavome. Trauma – kaip šešėlis, kuris visada yra, bet mes nežinome, kaip ir kada jis bus išjudintas. Mes priimame pasekmes. „Lietuviai prie Laptevų jūros“ yra atvira, didelė, kraujuojanti žaizda.

Kuo jums, kaip aktorei, idomus Duktės vaidmuo šiame spektaklyje?

Man iš esmės patinka kūrybiniai procesai – tai mano mėgstamiausia dalis. Šįkart atrodė, kad visi personažai yra mūsų bendrai sukurti, nes jie susideda iš istorijų, kuriomis dalinomės. Mes žinojome, kad vaidinsime šeimą. Žinojau, kad būsiu dukra. Man atrodo gerai, kad

Ugnė Šiaučiūnaitė spektaklyje „Fossilia“

D. MATVEJEVO NUOTR.

nesirinkome vardų ir nusprendėme likti prie šių bendrinių daiktavardžių – Mama, Tėtis, Dukra, Sūnus, taip būdami atviresni ir talpesni.

Ar jums kūryboje svarbi atmintis ir jos formos?

Man patinka galvoti apie atmintį, apie tai, kaip ji veikia, kinta, kokius dalykus ištrina, o kokių pridėda, kaip laikas ją keičia, kas lieka labai ryšku, o kas išblunka. Tarkim, spektaklyje „Fossilia“ kūrinys, nuo kurio atsispyrėme, buvo rašytų ir perrašytų prisiminimų kelionė. Pirmieji Grinkevičiūtės prisiminimai buvo parašyti jai pabėgus, besislapsnant. Ji juos užkasė, o po kiek laiko neberado, todėl rašė naujus. Šie, palyginti su pirmu rankraščiu, jau yra pakitę, šaltesni, tikslesni, nors

prisiminimai ir tie patys. Perrašomi prisiminimai, perrašoma atmintis – šios temos man labai įdomios.

Spektaklyje naudojama daug videomedžiagos. Kokia erdvė šiuo metu jums artimesnė – kino ar teatro?

Nelabai skirstau, mane domina įvairios sritys. Darbus renkuosi pagal kūrybinio proceso kryptis, temas ir jame dalyvausiančią komandą.

Kokie jūsų artimiausi kūrybiniai planai?

Šiuo metu baigiu magistro studijas Vilniaus dailės akademijoje – su bendrakursiais atidarome parodą.

Dėkoju už pokalbį.

Originali kopija

LMTA režisūros studentų diplominiai darbai

GRETA VILNELĖ

Šiemet Lietuvos muzikos ir teatro akademiją (LMTA) baigia keturi režisieriai – Milda Pakamanytė, Karolis Zajauskas, Jonas Kuprevičius ir Justinas Vinciušas. Gintaro Varno studentų diplominiai darbai gegužės 20–30 d. buvo pristatyti įvairiose Lietuvos scenos menų institucijose: Pakamanytės darbas „Venera kai liuose“ – Oskaro Koršunovo teatre, Kuprevičiaus režisuoto spektaklio „Camino Real“ premjera įvyko Panevėžio Juozo Miltinio dramos teatre kaip jo repertuaro dalis. Šiame tekste aptariami „Menų spaustuvėje“ pristatytas Zajausko spektaklis „Apvalytieji“ ir Jaunimo teatre parodytas Vinciušo kūrinys „Dulkės“, įtrauktas į šio teatro repertuarą. Bakalauro studijas baigiančių režisierių spektakliuose dažnai pasitaiko kurso vadovo ar kitų žymių režisierių braižo kopijavimo, atsirandančio dėl sceninės patirties trūkumo. Zajausko spektaklyje „Apvalytieji“ ši tendencija išryškėja jau nuo pirmųjų akimirkų: regis,

jis stengiasi būti įžūlus ir maištingas kaip Oskaras Koršunovas, o sceninių elementų perteklius primena Antano Obcarsko darbus. Kameriniame, grynosios teatro kalbos ir fiziškumo persmelktame Vinciušo spektaklyje „Dulkės“ juntama Varno įtaka, bet kartu ir individualus jaunojo autoriaus požiūris.

Zajausko pasirinkta Sarah Kane pjesė „Apvalytieji“ labai suveržta, tad režisieriai neretai šį tekstą stato pažodžiui. Visada kyla klausimas, kaip vaizduoti brutalias smurtines ir vaizdingai aprašytas sekso scenas. Kai kurie, pavyzdžiui, australų kilmės režisierius Benedictas Andrewsas, ieško netradicinių sprendimų tam paslėpti, nenukrypstant nuo pagrindinio, apsisivalymo naratyvo (2004 m. vokiškame pastatyme teatro „Schaubühne“ scenoje Greimas ir Greisė glamonėjasi sklidine baseine), kiti, tarkim, Koršunovas, žiaurumo užmaskuoti nesistengia, o kaip tik jį pabrėžia (2016 m. Oskaro Koršunovo teatro spektaklyje Tinkėris (Darius Meškauskas) veikėjus mado juodame purve).

Jaunasis režisierius pasirinko pastarąjį kelią, teatrališkai iliustruodamas smurtą – netikru krauju, pistoletais, lazdomis, butaforiniu elektros šoko prietaisu. Be to, pjesėje dažni seksualiniai vaizdai šiurkščiai realistiškai atgaivinti scenoje: daug nuogo kūno, bučinių, glamonių. Galima suprasti, kad spektaklyje režisierius svarbu išryškinti transformaciją, tampančią žiaurumo ir meilės derinio padarinium. Kitaip sunku suvokti, kodėl meilė nugali blogį. Vis dėlto jaunasis režisierius nesuvaldė daugiasluoksnės Kane dramaturgijos, pamiršdamas apsisivalymo motyvą ir akcentuodamas vien smurto liniją kūrinį pavertė neveiksmiu kriminalinės žinių laidos montažu.

Režisieriumi pavyko dirbti su aktoriais: ypač jautriai ir atidžiai Robiną (bene sudėtingiausią pjesės personažą) įkūnijo Šarūnas Rapolas Meliešius, pagrindiniame Gremo ir Greisės duete atsiskleidė drąsios ir nepalaužiamos Rūtos Jonikaitės talentas, taip pat vertėtų išskirti antrakursį Noją Žalį, atlikusį psichologiškai sudėtingą, netipinį Karlo vaidmenį (apskritai jo

ir Roberto Petraičio vaidybinis duetas buvo ypač sėkmingas). Pjesės antagonisto vaidmenį sukūrusiam Samueliui Sauchatui pritrūko susikaupimo, keliose brutaliuose scenose ryškėjo Tinkėrio plakatiškumas.

Spėrus spektaklio „Apvalytieji“ ritmas įtraukė, tačiau neleido atsikvėpti, suvokti esminių akcentų apie veikėjų santykius, siužeto liniją, Kane filosofiją ir kokią jos interpretaciją siūlo režisierius. Spektaklio pabaigoje veikėjų išsilaisvinimo kataris nepasiekiamas, o finalinės scenos atrodo pritemptos ir perteklinės.

Ankštoje Jaunimo teatro „Salėje 99“ parodytas Vinciušo diplominis darbas „Dulkės“ permąstė istorinių įvykių „erozijos“ reiškinį, įvardytą tikslia metafora apie samanomis pamažu apželiančius laiptus. „Dulkės“ – tai bandymas prisijaukinti naująją realybę, susitaikymas su šiuolaikybe, kuri netrukus nebeprisimins Holokausto aukų istorijų, o tik formalius tūkstančių žmonių likimus apibendrinančių datų režius.

„Dulkės“ prasideda apšvietus scenos kamputyje sėdinčią sulinkusią,

nukamuotą, aptrupėjusią lėlę. Šalia jos krūvoje stovi rankomis akis užsidenę aktoriai. Kaipmat suprantame, kad lėlė – Holokausto aukų simbolis, o spektaklyje bus pasakojama jos istorija. Vieno svarbiausių Varno režisūros „arkliukų“ – lėlės – pasitelkimas netrikdė. Priešingai – tokia istorinės atminties reprezentacija tapo taiklia įžanga, įtraukiančia į temą.

Spektaklyje apstu fizinės aktorių raiškos, paprastų, tačiau nenuvalkiotų mizanscenų, tarkim, aktorių šešetui bandant sutilpti ant siauručio lagamino paviršiaus arba Rūtai Jonikaitei per monologą šokinėjant ant keturių aktorių nugarų laikomo metalinių spyruoklių rėmo. Keldamas akmenų prikrautą dėžę Matas Sigliukas sako pagrindinę spektaklio mintį perteikiančią monologą. Aliuzija į Sizifo mitą ir dinamiška vientiso judėjimo trajektorija išlaikomas santykis su žiūrovu – sutelkiant visą jo dėmesį į tekstą.

Formos atžvilgiu „Dulkės“ nėra šiuolaikinio teatro darbas, tai veikiau jaunojo režisieriaus amato meistrystės, plataus apsiskaitymo ir talento įrodymas.

Narvas išėjo ieškoti paukščio

Oliverio Frličiaus spektaklis „Metamorfozė“ LNDT

INGRIDA RAGELSKIENĖ

Šio teksto pavadinimą inspiravusio aforizmo, kasdien mus persekiojančios nevilties, pasibjaurėjimo bei nerimo ištakų ir net paaiškinimo tam, kas šiuo metu purto pasaulį, patartina ieškoti Franzo Kafkos rinktiniuose raštuose. O Kafkos įkvėptame premjeriniame Lietuvos nacionalinio dramos teatro (LNDT) spektaklyje „Metamorfozė“ visų pirma reikia ieškoti režisieriaus. Pati būdama fanatiška Oliverio Frličiaus kūrybos gerbėja, po šio spektaklio jaučiu teisę į lašėlį švelnaus nusivylimo – ikoniškasis provokatorius šį kartą lietuvišką publiką paliko be išniekintų religinių ir nacionalinių simbolių, be prievartos, kraujo ir grupinio sekso scenų imitavimo ir net be stambiais planais išstatytų užpakalių ir genitalijų. Tiesa, spektaklis prasideda visiškai nuogos aktorės monologu, bet šis didelis, tvirtas, ryžto ir drąsos kupinas kūnas tėra paties režisieriaus projekcija arba preliudija į azartišką ekskursiją Frličiaus viduriuose.

Aiškumo dėlei leisiu sau dar kartą pacituoti Kafką: „Teatras stipriauisiai veikia tada, kai paverčia nerealius dalykus realiais. Būtent tada scena tampa periskopu, leidžiančiu pažvelgti į realybę iš vidaus.“ Toks aiškus, akivaizdus, nereikalaujantis įrodymų Frličiaus režisūrinio metodo apibrėžimas jau seniai klasikui tapusio Kafkos lūpomis nėra atsitiktinis – režisierius savo pirmam pastatymui Vilniuje sąmoningai pasirinko „Metamorfozę“, būtent kaip tam tikrą jau pamatinį literatūros

klasikos kūrinių. Kafka yra autorius, leidžiantis nukreipti scenos veidrodį į labai netikėtą nacionalinės bendrystės, mūsų tautos, bendruomenės esmę, esatį. Kafka – tobulas saugiklis, leidžiantis mums, žiūrovams, nenusprogti iš įtūžio, prieš akis veriantis preciziškai nacionalinio pūlinio dekonstrukcijai. Arba pavadinkime tai švelniau – menine sanacija.

Prieš mus – dešimties žmonių grupė, bendruomenė, nuolat skylanči į vėžines šeimos ląsteles. Sūnus. Motina. Tėvas. Dukra. Veiksma smagratį įsuka amžino šeiminio santykio variacijos, čia kiekvienam aktoriui lemta įsikūnyti į kiekvieną šio dieviško kvadrato kraštinių atitikmenį ir būtinai pasimatuoti žmogaus-vabalo, Gregoro Zamzozos, išnarą. Spektaklio pabaigoje pristatoma žiūroviniuose krėsluose sutūpusi vabalų kolekcija – tai irgi mes, lietuviai, arba vėžio darinių pakirstas sociumas, su entuziazmu leidžiantis priešmirtinį švokštulį: „Linkime jums laimingo atominio karo!“ Bet numirti nelemta, kad ir kaip keista būtų konstatuoti šį Frličiaus kuriamam teatrui nebūdingą fenomeną išvesti finalą į skaidrią, muzikinę harmonijos kupiną nevilgtį, bet anaip tol ne į mirtį.

„Metamorfozė“ galima vadinti etapiniu viso Lietuvos teatro spektakliu – jis labai tiksliai diagnozuoja dabartinę aktorinio meno būseną ir, žinoma, LNDT trupės kūrybinę parengtį. Faktas, kad šiuolaikiniame Lietuvos teatrui visiškai nebeatogus ir nebereikalingas tampa aktorius asmenybė, jo individuali, nepakartojama kūrėjo šerdis ir autentiškas buvimas scenoje, bet

štai tobulų komandinio kūrybinio proceso aktorinių vienetų, stropių režisūrinės idėjos išpildytojų mes jau tikrai užsiauginome. Puikiai suprasdama, kad „Metamorfozėje“ siaučiantis daugialypis aktorius kūnas, arba „kolektyvinis subjektas“, o gal net antikinio tragedijos choro, dar neištūmusio iš savo iščių vieno pasmerktojo solisto, provaizdis yra vienas dažniausiai režisieriaus kūryboje pasikartojančių leitmotyvų, vis dėlto pagavau save beveik fiziškai besiilginčią scenoje retai dozuojamų individualių kafiškos nevilties išgyvenimo akimirkų. Bet net šie mikroskopiniai aktorinės meistrystės inkluzai galiausiai būdavo nuplaunami galingos scenoje išgyvenamo kolektyvinio jausmo stichijos.

„Išvesti teatrą už saugumo ribų“ – toks visada buvo šio režisieriaus kūrybinis kredo, tačiau naujausias jo lietuviškas pastatymas signalizuoja: visos ribos senai peržengtos, o išlikti būtina ne tik teatrui, bet ir pačiam kūrėjui. „Nežinau, ar mano teatras vis dar politinis ir socialinis. Per visus 20 metų patyriau tiek daug pralaimėjimų ir nusivylimų, kad nebežinau, ar tikiu teatro galia pakeisti procesus. Šiandien esu daug ciniškesnis tam, ką per savo kūrybą ir žurnalistams kalbėdavau. Mes jau peržengėme ribą ir nebeturime kelio atgal, todėl dabar užduodu klausimą – kiek mums liko? Kurti esant tokiai situacijai yra absurdas, kita vertus, tai teikia daug džiaugsmo“, – viename iš interviu prieš premjerą konstatavo Frličius.

Žmogus, priverstas bėgti iš šalies, kurioje subrendo, Kroatijos politikams įteisinus jo, kaip valdžiai

Scenos iš spektaklio „Metamorfozė“

D. MATVEJEVO NUOTRAUKOS

neparankaus sistemos provokatoriaus ir kritiko, persekiojimą, paskatinusį konkrečius sociumo daugumos grasinimus susidoroti ne tik su režisieriumi, bet ir su jo šeimos nariais. Tokį visą apimantį išstūmimą iš savo šalies išgyvenęs menininkas šiuo metu reziduoja Berlyno „Gorki“ teatre.

Kokiu vaizdiniu įsirežęs jis liks Vilniaus kultūrinėje atmintyje?

Be jokios abejonės, šiuo: stambus planas ant nugaros apversto tarakono, į kurio kenkėjišką pilvą metodiškai bedamos adatos, tuo pačiu metu desperatiškai scenos ekrane trūkčiojant jo nariuotoms kojoms. Žudymo dinamika, dar daugiau žudymo dinamikos ir netikėtai karščiu užplūstanti atjautos kenčiančiajam banga. Kad ir kas jis būtų – šaukia Frličius.

Anonsai

Pokalbis su dirigentu Andrzejumi Boreyko

Priešpaskutinis Vilniaus festivalio koncertas „Vasarvidžio naktis“ birželio 22 d. kviečia nepraleisti progos vėl susitikti su Lietuvos publikos simpatijas pelniusiu brolių pianistų Lucaso ir Arthuro Jussenų duetu. Šiame koncerte pamatysime ir kvietinį dirigentą – tai Varšuvos filharmonijos simfoninio orkestro meno vadovas Andrzejus Boreyko. Retai interviu dalijantis maestro suteikė išskirtinę galimybę ir trumpai papasakojo apie savo ryšius su Lietuva, fenomenalią dirigento specialybę, o pokalbio pabaigoje nustebino sveikinimu lietuvių kalba, skirtu Vilniaus miestui.

Su Vilniumi jus sieja ypatingas ryšys – čia gimė jūsų tėvas. Vėliau, okupavus Lietuvą ir prijungus prie SSRS, jis išvyko į Lenkiją ir apsigyveno Poznėje. Kaip jaučiatės turėdamas

Andrzej Boreyko

„NAPLES PHILHARMONIC“ NUOTR.

galimybę atvykti į savo tėčio gimtinę ir diriguoti Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje?

Diriguoti Lietuvos nacionalinėje filharmonijoje man yra garbė ir malonumas. Džiaugiuosi galėdamas pasidalyti su Lietuvos nacionalinio simfoninio orkestro muzikantais savo žiniomis bei patirtimi.

Atvykdamas į Vilnių (čia svečiuosiuosi jau antrą kartą) jaučiuosi ypatingai, nes būtent čia gimė, buvo pakrikštytas ir pirmuosius žingsnius žengė mano tėvas. Nuo 1929 m. Vilniuje jis praleido savo pirmuosius dešimt metų, tapdamas savotiška miesto dalimi, vaikščiodamas jo gatvėmis, kvėpuodamas jo oru.

Deja, jis mirė labai anksti, todėl apie tėvo vaikystę daug ko nežinau.

Jūsų kultūrinis, muzikinis bagažas itin didelis – nuo atlikimų senoviniais, autentiškais instrumentais iki roko, džiaz muzikos. Be to, rašėte poeziją, prozą, mokėtės ir kompozicijos. Kodėl visgi atsidavėte dirigavimui?

Viskas, ką dariau jaunystėje (net jei to ir nesuvokiau), buvo reikiamos patirties savo gyvenimo tikslui, savo misijai kaupimas. Tikiu, kad prisirinkau įvairių įrankių, įgūdžių, būtinų tapsmui dirigentu. Norėdami ką nors sukurti, pirmiausia turime sukurti save. Praktinės džiaz ir roko muzikos žinios, taip pat grojimas daugybėje senosios muzikos grupių man ne kartą padėjo geriau suprasti, išsifruoti simfoninį repertuarą. Tą patį galėčiau pasakyti ir apie kompozicijos studijas, eilėraščių rašymą, parodų lankymą, filmų peržiūras, knygų skaitymą. Sutinku su garsiuoju posakiu – „kuo daugiau žinai, tuo

labiau supranti, kad nežinai“. Dirigentas turi mokytis visą gyvenimą iki paskutinės dienos. Tai yra nesibaigiantis procesas.

Dirigentams dažnai priskiriama atsakomybė už koncerto sėkmę. Kokią įtaką ir reikšmę orkestrui turi dirigentai?

Taip, dirigentams priskiriami (nors ne visada pelnytai) koncerto sėkmės nuopelnai. Taip susiklosto tikriausiai todėl, kad kūrinių interpretacija yra savotiškas partitūros kalbos (suprantamos dirigentui) vertimas į garsų kalbą (suprantamą visiems). Tai suteikia atsakomybę pateikti teisingą „vertimą“, teisingą muzikinių idėjų perdavimą klausytojams. Pagrindinis kiekvieno dirigento tikslas – suprasti kompozitorių ir tarnauti jam, neiškreipiant autoriaus ketinimų.

Kokios asmenybės buvo svarbios, turėjo didelę įtaką

NUKELTA Į 7 PSL.

Ariadnės siūlo tema

Universitetinių teatrų forumas

DALIA KARATAJENĖ

Šiomet gegužės pradžioje Vilniuje vyko dvidešimt ketvirtas Tarptautinis universitetinių teatrų forumas. Regis, tarp daugybės teatro festivalių – Druskininkų, Varėnos, Alytaus – vilniškis turėtų būti vertinamas kaip lygus tarp lygių. Vis dėlto taip nėra, nes jame rodyti ne profesionalių teatralų pastatyti, o universitetuose veikiančių teatrų spektakliai, kuriuose su nedidelėmis išimtimis vaidina pačias įvairiausias profesijas norintys įgyti studentai. Kaip tik šis aspektas leidžia kalbėti apie savotišką mokyklinių teatrų tradicijos, išsisknijusios dar XVI–XVIII a. kultūroje, tąsą arba – renesansą, vertinant studentų spektaklius ne tik estetiniu, bet ir etiniu, humanitariniu požiūriu, kaip tai buvo daroma ir prieš keletą šimtmečių, Lietuvoje klesint mokykliniams teatrams. Stojęs į kovą su reformacija, mokyklinis teatras buvo tapęs viena išpūdingiausių barokinio meno apraiškų ne tik LDK, bet ir visos Europos kontekste.

Nepaisant to, kad bet kuris teatras „kovoja“ su dvasiniu neįautrumu, kasmet į forumą vaidinančius universitetų studentus sukviečia politiškai ar kultūriškai aktualus šaukinys, tampantis teatrų trupėms meninių sprendimų reikalaujančia problema arba, vaizdžiai tariant, – įveikos, meninės kovos lauku. Šiomet pavadintas Ariadnės siūlu, šaukinys atsirado tarytum pats savaime. Antikos mito siužetas, kalbantis apie galimybę esant net ir pačiai grėsmingiausiai situacijai rasti būdą iš jos ištrūkti, – aki-vaizdi aliuzija į kaimynystėje vykstantį karą ir į viltį išėiti iš klaidaus

Minotauro labirinto jį nugalėjus. Todėl nenuostabu, kad Ukrainos tema spektakliuose – tiesiogiai ir netiesiogiai – buvo paliesta. Ji plėtota Vilniaus universiteto kinecinio teatro judesio spektaklyje „Starting point“ (rež. Andrius Pulkauninkas, Sandro Garibašvili, Marija Koreneva) – jungtiniame VU teatro ir Charkivo fizinio teatro „Elephant-Foot“ studentų projekte, leidusiame judesio kalba susikalbėti dviem kultūroms. Vilniaus Gedimino technikos universiteto teatro studija „Palėpė“ parodė „Pradalges“ (rež. Olegas Kesminas) – spektaklį, pastatytą pagal Ukrainos rašytojos Marijos Matios romaną „Sal-džioji Darusia“, o Vilniaus universiteto dramos teatras spektaklyje „Valanda oo“ (rež. Felicija Feiferė), sukurtame pagal Wolfgango Borcherto apsakymus, nukėlė į Antrojo pasaulinio karo laikus.

Kituose kūriniuose – Kauno technologijos universiteto studijos „44“ rodytoje Sarah Kane dramoje „Apvalytieji“ (rež. Laura Kutkaitė), Mykolo Romerio universiteto teatro studento Domanto Bagdono

sukurtame, surežisuotame ir suvaidintame monospektaklyje „Vizija“, Virgilijaus Veršulio teatralizuotame pjesės „Lifte“ skaityme (rež. Julius Dautartas), Europos humanitarinio universiteto Teatrinio meno raiškos ir vaidybos studijų programos studentų judesio spektaklyje „Krentantys nuo stogo žmonės“, Klaipėdos universiteto trupės Virgilijaus Veršulio pjesės „Už durų“ (rež. Jūratė Grigaitienė) interpretacijoje – karo tema yra veikiau metafora, reiškianti dramatiškas grumtynes, vykstančias veikėjų viduje.

Šių metų forumo dalyvių buvo nedaug. Ne vieną sykį forume dalyvavusių kolegų – „Core Theatre Ensemble“ iš Virdžinijos, Santjago de Kompostelos „Aula de Teatro“ iš Ispanijos, draugų iš įvairių Čekijos, Vengrijos, Italijos ir kitų šalių mokyklų šiomet pasikviesti nepavyko. Forumo pabaigos šįkart nevainikavo performatyvus renginys, kuris kituose forumuose vykdavo viešoje miesto erdvėje: tam pritrūko finansinės valstybės paramos. Nors tarptautinis fonas visada suteikia

Scena iš spektaklio „Pradalgės“

K. MICKEVIČIAUS NUOTR.

Scena iš spektaklio „Starting point“

S. LUKOŠEVIČIAUS NUOTR.

kūrybinių impulsų, leidžia įsiver-tinti, ką jau kalbėti apie renginio dalyvių bendravimo džiaugsmą, šių metų forumo kameriškumas nesumažino žiūrovų susidomė-jimo juo.

Tiesą sakant, forumo renginys universitetinių spektaklių žiūrovų lojalumui ir interesui atskleisti nėra būtinas. Tereikia pabandyti pačiam užsiregistruoti į, pavyzdžiui, „Palėpės“ skelbiamus spektaklius. Jei ryte paskelbus registraciją vietų nerezervuosi, vakare to daryti jau nebėra prasmės. Šiomet dalies norinčiųjų pamatyti klaipėdiečių „Už durų“ taip pat laukė nusivylimas. Spektakliui reikalingoje kylančių laiptų erdvėje VU koridoriuje visi norintieji pamatyti spektaklį, deja, netilpo. O kaulniečių „Apvalytieji“ sulaukė garsių pasipiktinimo replikų – visiškai taip, kaip įvyko ir 1998 m. „Royal Court Theatre Downstairs“ teatre Londone per dramos premjerą, sukėlusią dar ir milžinišką pasipiktinusios kritikos audrą kitą dieną po jos. Tai rodo, kad didelė žiūrovų dalis dažniausiai reaguoja ne į

meninį dramos sprendimą, o į pa-čią jos temą.

Šiuos pavyzdžius pateikiau ne tam, kad išskirčiau spektaklius iš kitų, – to nedaro ir forumo vertinimo komisija, kuri neišrenka nei geriausio spektaklio, nei aktoriaus, o tiesiog įvertina ryškiausias kūri-nių puses. Šiais pavyzdžiais siekiau pailustruoti gyvą per tiek metų susiklosčiusį žiūrovų ir universiteto teatrų ryšį. Tikslių metodų nepažįstančiais, laisvais eksperimentiniais sprendimais, „prižiūrimais“ profesionalių trupių režisierių, studentų kūriniai neretai paliečia tokias es-tetinės raiškos ribas, kurių nesie-kia profesionalai, todėl jų emocinės įtaigos galia abejoti netenka. Tačiau svarbiausiu forumo ir mokyklinių teatrų rezultatu turbūt reikėtų lai-kyti patį jų egzistavimo faktą, su-teikiantį juose dalyvaujantiems studentams neįkainojamos huma-nitarinės patirties. Taip ir norisi pa-sakyti: universitetinis išsilavinimas be universitetinio teatro – nesvarbu, ar esi jo dalyvis, ar žiūrovas, – yra nepilnas.

Kaip apibūdintumėte šio va-karo programą, kurią pradės Valentino Silvestrovo „Him-nas – 2001“?

Kompozitorių Valentą Silves-trovą pažįstu asmeniškai. Jo muzi-kinė kalba yra unikali ir jis jau pa-liko gilų pėdsaką muzikos istorijoje. Mano nuomone, šis kūrėjas pri-klauso didžiausių visų laikų kom-pozitorių panteonui. Silvestrovo kompozicija „Himnas – 2001“ yra tarsi simbolis, viso artėjančio kon-certo įžanga. Tai himnas naujamam tūkstantmečiui su viltimi, kad šis tūkstantmetis atneš mums visiems taiką ir viltį. Manau, kad dabar la-bai svarbu išsaugoti tikėjimą švie-sia žmonijos ateitimi, nes net ir po tamsiausios nakties visada ateina saulėtekis. Po 2022 m. vasario 24 d. (Rusijos invazija į Ukrainą – *F. D.*) šį kūrinį at-likau daugelyje savo koncertų. Mano pozicija dėl karo Ukrainoje

labai aiški – karui nėra pateisinamų priežasčių, o žmogaus gyvybė yra didžiausia vertybė, todėl ryžtingai smerkiu kiekvieną karą, taip pat ir tą, kurį Rusijos vyriausybė paskelbė Ukrainai.

Grįžtant prie muzikos – tiems, kurie norėtų dar labiau atrasti ma-gišką Silvestrovo muzikos pasaulį, rekomenduočiau pasiklausyti jo simfonijų Nr. 4, 5, 7, 8, „Postlu-dium“ fortepijonui ir orkestrui bei „Requiem Larisai“.

Simbolių gausa pasižymi ir Mieczysława Karłowicziaus Simfonija e-moll, dar tituluo-jama „Atgimimo“. Ši kompozi-cija ir jos autorius taip pat turi sąsają su Vilniumi.

Mieczysławas Karłowiczius gimė istorinėje Lietuvoje, kuri tuo metu priklausė Rusijos impe-rijai. Simfonija, op. 7 e-moll, dar vadinama „Atgimimo“, priklauso

jo ankstyvajam kūrybiniam laiko-tarpiui. Jis pradėjo ją kurti 1899 m. Berlyne, o baigė 1902 m. Varšuvoje. Šią simfoniją tiksliai apibūdintų lo-tyniška patarlė: „Ex ungue leonem“ (liet. „iš nagų pažinsi liūtą“, t. y. pa-gal darbą pažinsi žmogų – *F. D.*). Vokiškas pavadinimo vertimas yra „Aufverstehung“ (liet. „Prisikėli-mas“), tačiau šis kūrinys neturi jo-kio religinio atspalvio. Tai veikiau muzikinis sielos portretas, nusa-kantis sunkiausių Tamsos išban-dymų nugalėjimą ir kelią į Šviesą.

Vilniaus vardas per mūsų pokalbį skambėjo gana daž-nai. Labai džiugu, kad tiek jus, tiek birželio 22 d. Vilniaus festivalio programą sieja tiek daug gilių klodų su šiuo nuos-tabiu miestu. Ko palinkėtu-mėte Vilniaus 700 metų gim-tadieniui, kurį minime šiais metais?

Vilniaus miestui 700 metų – tai yra nuostabus, brandus amžius. Linkiu šiam žavingam miestui ant Neries kranto visada būti laisvam, prisiminti praeitį ir kurti gražią ateitį, išlikti tokiam atviram vi-siems, kurie juo dalijasi. Deja, ne-kalbu lietuviškai, bet leiskite baigti keliais žodžiais jūsų kalba – linkiu kitiems 700 metų ramybės, išmin-ties ir tikėjimo gėriui! Ir tegul čia visada skamba gera muzika!

Vilniaus festivalio koncertas „Va-sarvidžio naktis. LNSO, Lucas ir Arthur Jussen, Andrzej Boreyko“ vyks birželio 22 d., ketvirtadienį, 19 val. Lietuvos nacionalinės filhar-monijos Didžiojoje salėje.

FAUSTINA DEDŪRAITĖ

ATKELTA IŠ 6 PSL.

formuojantis jūsų, kaip artisto, dirigento, profiliui?

Išskirčiau dvi grupes: vienos grupės asmenybės pažinojau as-meniškai, o kitą sudarytų personos, su kuriomis neteko susidurti. Pir-majai grupei priskirčiau savo pir-mąją tikrąją Mokytoją Jelizavetą Kudriavcevą, Leningrado (dabar Sankt Peterburgas) konservatori-jos profesorę, taip pat tokias as-menynes kaip Feliksą Ravdoniką, Genadijų Roždestvenskį ir Arvo Pärtą. Antrąją grupę nusakytų to-kie vardai kaip Carlosas Kleiberis, Josifas Brodskis, Igoris Stravinskis. Šios asmenybės mano atmintyje iš-kyla pirmiausia.

Vilniaus dëlionė

Paroda „Vilnius, Wilno, Vilne 1918–1948: vienas miestas – daug pasakojimų“ Krokuvos nacionaliniame muziejuje

LAURA VAIŠNORĖ

Jau ne viena įspūdinga dovana įteikta Vilniui gimimo dienos proga, o dar viena iškilmingai išpakuota 2023 m. gegužės 23 d. Krokuvos nacionaliniame muziejuje. Parodą „Vilnius, Wilno, Vilne 1918–1948: vienas miestas – daug pasakojimų“ kuravo tarptautinis patyrusių Lietuvos ir Lenkijos kuratorių duetas: profesoriai dr. Giedrė Jankevičiūtė ir dr. Andrzejus Szczerskis.

Paroda svarbi tuo, kad pirmą kartą mėginta rekonstruoti daugiatautę ir daugiakultūrę Vilniaus dailės istoriją tarpukario ir Antrojo pasaulinio karo laikotarpiu. Tai ypač sunkus laikas Vilniui, kai miestas buvo vis užgrobiamas: tai tampa Lenkijos ir Lietuvos dalimi, tai okupuojamas nacių, tai sovietų kariuomenės. Ši 30 metų sudėtingo Vilniaus laikotarpio dëlionė ne tik žymi įvairių kultūrinių ir politinių įtakų sankirtą, bet ir atskleidžia įvairialypį Vilnių bei tarp skirtingų tautų tvyrančią įtampą. Ekspozicijoje net 267 meno kūriniai: 110 iš Lietuvos, 157 iš Varšuvos ir kitų Lenkijos regioninių muziejų.

Tai daugiausia tapybos, grafikos, fotografijos kūriniai, tačiau ekspozicijoje yra ir skulptūros darbų, plakatų, medalių, to meto spaudos leidinių, o lankytojus pasitinka italų režisieriaus Giorgio Ruggeri dokumentinis filmas „Vilniuje lyja“ (paremtas italų žurnalistų, apsilankiusių Vilniuje 1920–1940 m., medžiaga).

Parengti parodą nuo idėjos iki realizavimo kuratoriams truko ketverius metus. Septynių dalių parodos teminė sandara mums atskleidžia, kaip to meto įvairių tautybių Vilniaus menininkai – lietuviai, lenkai, žydai – matė savo miestą, ir atspindi jų estetines, menines, socialines bei politines pažiūras. Vizualinio meno raiška leidžia išgirsti skirtingas jų istorijas apie vieną miestą. Tai, pasak rengėjų, ir norėta pasakyti parodos pavadinimu. Apie jos surengimo motyvus, struktūrą ir turinį prieš keletą mėnesių iki atidarymo Giedrė Jankevičiūtė pasakojo Pileckio institute Berlyne, kur sulaukė didelio susidomėjimo, o jau atidarius parodą – Vilniaus nacionalinėje dailės galerijoje, per ciklą viešų paskaitų „Aktualioji dailėtyra: naujausios Lietuvos meno tyrimų atodangos. Skiriama 700 metų Vilniaus jubiliejui“.

Krokuvos nacionalinio muziejaus prieigose mus pasitinka Zbigniewo Pronaszko 1922 m. suprojektuoto paminklo, skirto Adomui Mickevičiui, šešių metrų aukščio maketas, kuris taip ir nebuvo realizuotas, nes tuometė Vilniaus valdžia nusprendė, kad yra pernelyg modernus ir miestui netinka. Apėmė jausmas, kad šis maketas

atkeliavo kartu su manimi tuo pačiu traukiniu Vilnius–Krokuva, nes visai neseniai jį mačiau K. Sirvydo skvere Vilniaus senamiestyje.

Antrame muziejaus aukšte įėjimą į 1918–1948 metų Vilnių atveria sodrus melsvai pilkas, miesto vartus primenantis architektūrinis segmentas, kurį puošia Jano Bułhako Vilniaus fotografija, ir pro stiklines duris įeiti kviečianti Bronisława Jamontto 1934 m. drobė „Ąžuolai Vilniaus apylinkėse“. Joje vaizduojamas kelias, kuriuo simboliškai per skirtingus pasakojimus į praeities Vilnių vedamas parodos lankytojas. Ši galingų ąžuolų giraitė – lyg gyvas priekaištas tam, ko gedi šandieninis Vilnius: savo šimtamečių kertamų ąžuolų. Šalia – Michało Roubos romantinė „Vilniaus panorama nuo Tauro kalno“ (1934) ir parodos emblema tapęs optimistiškas Leono Kosmulsio 1936 m. „Miesto peizažas“.

Iš kuratorės pasakojimo sužinome, jog paroda unikali tuo, kad joje susitinka tarpusavyje susiję kūriniai, saugomi skirtingose kolekcijose ir skirtinguose miestuose. Pavyzdžiui, Roubos tą patį Vilniaus motyvą matome grafikos atspaudė, atkeliavusiam iš Torunės universiteto, ir paruošiamojoje akvarelėje iš Varšuvos nacionalinio muziejaus rinkinių. Arba – Walenty Romano-wicziaus autoportreto paruošiamasis piešinys ir pagal jį parengtas atspaudas, taip pat Jerzy Hoppeno sukurtas Leono Kosmulsio portretas, kurio piešinys saugomas Torunės universitete, ir ofortas iš Varšuvos nacionalinio muziejaus. Pronaszko paminklo Adomui Mickevičiui maketą matome net keliais skirtingais pavidalais: didįjį prie įėjimo į muziejų, mažąjį iš gipso – parodoje, o už jo – paminklo brėžinius, atkeliavusius iš Vilniaus dailės akademijos muziejaus.

Keliaudami vingiuojančiu teminiu parodos maršrutu matome Vilnių visokį – idealų, barokinį ir romantišką, skurdų, varganą ir sugriautą, politiškai susipriešinusį ir protestuojantį, taip pat modernų ir miestietišką. Kuratorių pasiūlytame

maršrute galime ieškoti mus jaudinančių vaizdų ir kurti asmeninę to laikotarpio Vilniaus dëlionę. Noriu pasidalinti įspūdžiais apie man labiausiai įsiminusius.

Pirmas mane sustabdė ankstyvasis Jerzy Hoppeno (1891–1969) akvarele 1920 m. nulietas autoportretas: toks paskendęs saulės spinduliuose, gaivus ir jaunatviškas. Traukia skvarbus rudų akių žvilgsnis, kviečia pasimėgauti šia optimistine pavasarine jausena, grožėtis žavingu jaunuoliu, kuris ilgainiui taps reikšminga tarpukario Vilniaus kultūrinio ir meninio gyvenimo figūra. Paveikslas lengvumo įspūdį didina kontrastas su šalia eksponuojamu vėlyvuoju jo 1945 m., jau prieš pasitraukiant iš Vilniaus į Torunę, nutapytu autoportretu. Jame Hoppenas vaizduoja save brandaus amžiaus, tamsiu švarku tamsiame fone, o veide atspindi gyvenimo sudėtingu ir permainingu laikotarpiu patirtis.

Parodoje galime pamatyti ir daugiau Hoppeno kūrinių, nes be jo tiesiog neišsine kalbėti apie tarpukario meną. Šis žymus ir įtakingas to meto paveldosaugininkas, restauratorius, pedagogas ir dailininkas savo darbais kūrė Vilniaus tapatybę. Yra parengęs visą seriją ofortų Vilniaus motyvais, kuriuose siekė perteikti praeityje didingą Vilniaus miesto tikrovę. Negalima nepaminti jo įspūdingų raizinių: parodos dalyje „Simbolinės vietos“ matome Vilniaus katedrą, apstatytą pastoliais po 1931 m. potvynio, o „Miesto vaizdas: tarp mito ir tikrovės“ – Šv. Jokūbo ir Pilypo bažnyčią Vilniuje (1924) ir Šv. Rapolo bažnyčią (1924), į parodą atkeliavusius iš Torunės universiteto bibliotekos fondų. Simboliška, kad Hoppeno kūriniai eksponuojami Krokuvoje, mieste, kuriame jis studijavo.

Labai džiaugiasi galimybe gyvai pamatyti Ludomiro Sleńdzińskio (1889–1980) kūrybos originalus. Dar iš Jankevičiūtės paskaitų pamenu, kad tai buvo vienas įtakingiausių Vilniaus tarpukario menininkų: tapytojas, pedagogas, skulptorius, užaugęs meno

Leon Kosmulski, „Miesto peizažas“. 1936 m.

tradicijas puoselėjančioje šeimoje. Buvo trečios kartos Vilniaus tapytojas, jo tėvas ir senelis – taip pat tapytojai. Žavėjosi senųjų Renesanso meistrų tapybos technika, daug keliavo po Italiją. „Šeimos portrete“ (1933) matome Sleńdzińskį su žmona Irena ir dukra sėdinčius buto, kurį nuomojosi Vilniaus Teatro gatvėje, balkone. Tai kasdienio šeimos gyvenimo akimirka idiliško, barokinio Vilniaus panoramos fone, atspindinti bene geriausią jo laikotarpį tarpukario Vilniuje, kai buvo sulaukęs pripažinimo ir galėjo mėgautis profesinė sėkme bei šeimynine laime.

Parodoje eksponuojami ir kiti įspūdingi Sleńdzińskio darbai: „Autoportretas“ (1926), kuriame tapytojas vaizduoja save kaip Renesanso epochos žmogų, vilkintį to laikmečio drabužiais. Šį paveikslą ant medžio lentos būtina pamatyti gyvai, nes autorius naudoja išskirtinę techniką – pasitelkdamas gipsą kuria reljefinį paveikslą paviršių. Sutapatindamas tapybą su reljefu, dailininkas išveda paveikslą iš plokščios formos ir sukuria 3D apimties iliuziją.

Kiti įsimintini Sleńdzińskio Vilniaus kasdienybės vaizdai – „Moteris su vaikišku vežimėliu“ (1928), kuriame vaizduoja savo žmoną, vežiojančią kūdikį prie Žaliojo tilto, taip pat „Laikraščių pardavėja“ (1929), atkeliavusi iš Katovicų muziejaus nuolatinės ekspozicijos. Pastaruoju darbu parodos kuratoriai ypač didžiuojasi. Tai retas atvejis, kai matome paauglio atvaizdą mene. Paryžietiškos išvaizdos mergina sėdi priekyje laikraščių kiosko, tarp parduodamų leidinių galime atpažinti to meto Vilniuje leidžiamų laikraščių pavadinimus. Ypač įstrižas iš viršaus nukreiptas žvilgsnis daro paveikslą labai paveikų.

Tai, kas tikrai labai nustebino ir ko nebuvo mačiusi net reprodukcijose, – Sleńdzińskio dvipusiai

autobiografiniai dienoraščiai, tapyti ant ąžuolo lentos. Juos nutapė 1965-aisiais, kai po 20 metų, praleistų Krokuvoje, grįžo aplankyti savo miesto. „Mano dienoraščiuose“ jis įamžino šios kelionės įspūdžius ir svarbius Vilniaus paveldo objektus: Šv. Onos bažnyčią, Aušros vartus, miesto sienos griuvėsius bei savo nutapytų paveikslų miniatiūras. Paveikslų anotacijoje toks gestas iš šių dienų perspektyvos traktuojamas kaip paženklintas traumos veiksmas, bandymas pabėgti iš tikrovės į įsivaizduojamą pasaulį, suprantamą panašią patirtį turintiems žmonėms. Be to, nutapytas dienoraštis, savo forma artimas komiksams, netikėtai įgauna šiuolaikišką išvaizdą. Šie Sleńdzińskio dienoraščiai yra neabejotinai vienas įdomiausių parodos eksponatų.

Parodoje pristatoma keletas gabios lenkų kilmės dailininkės ir iliustratorės Janinos Dłuskos (1899–1992), dirbusios elitiniuose pasaulinio garso mados žurnaluose „Vogue“, „Die Dame“, „Elegante Welt“, kūrinių. Ji daugiausia liejo akvareles ir tapė portretus, kūrė *art deco* stiliaus mados žurnalų viršelius ir iliustracijas. Krokuvos nacionalinio muziejaus archyvuose saugoma per 320 jos kūrinių.

Nors Dłuska gimė Kurske, gyveno Lenkijoje, Paryžiuje ir Miunchene, tačiau 1931 m. atvyko į Vilnių, kur susižavėjo aviacija, ir 1932 m. žuvo per avariją mokomojo skrydžio metu. Ji palaidota Bernardinų kapinėse, kapas pažymėtas propelelieriu, o ant Altanos kalno jos atminimui mama Melanija Dłuska pastatė atminimo pavėsinę, vadinamą altana, kuri yra išlikusi iki šių dienų. Ši istorija yra mano pastarųjų metų tyrinėjimo objektas, tad labai džiaugiuosi, kad parodos

NUKELTA Į 9 PSL.

Ludomir Sleńdziński, „Mano dienoraščiai“. 1965 m.

L.V. NUOTR.

Mėlynas kelias į portalą

Godos Lukaitės ryšiai su gamta projekte „Portalas“

KRISTINA STANČIENĖ

Godos Lukaitės projektas „Portalas“ – tai tapybos ir geležinkelio maršrutų, vizualinės kūrybos ir kelionės būsenos lydinys, kurio pradžia – šiuo metu Marcinkonių stoties galerijoje veikianti tapybos paroda, o tęsinys ir finalas – birželio 16 d. Kultūros nakties metu lankytojams atveriamas gamtiniais, psichodeliniais motyvais ištaipytas traukinio vagonas Vilniaus geležinkelio stoties Bėgių parke. Jo viduje, pasirodo, žiūrovų laukia tapybos instaliacija, nors ir piešiniai vagono išorėje iš tolo traukia akį šaltais mėlynais tonais, švytinčiais pasakiškos naktinės girios siluetais.

Beje, galimybę sukurti savo idėją ir ją įgyvendinti suteikė tai, kad Goda nugalėjo 2020 m. Vilniuje vykusiame konkurse „Sukurkime savo ateities traukinį“. Pripažinimo jaunos menininkės kūryba yra su- laukusi ir iš „Jaunojo tapytojo prizo“ konkurso publikos, kuri 2015 m. Godai skyrė savo simpatijų prizą.

Goda – jaunosios kartos tapytoja, baigusi studijas Vilniaus dailės aka- demijos įvietinto meno katedroje, galbūt todėl ji taip laisvai savo kūryboje sieja paveikslus, vietas, daiktus, erdvę ir kuria (ne)matomus jų ryšius. Dalis parodoje Marcinko- nyse eksponuojamų tapybos darbų sukurti jau anksčiau, kiti nutapyti specialiai šia proga. Jų tarpusavio santykis, eksponavimas ne tik ant sienų, bet ir ant medinių senovi- nių stoties durų, netikėtai aukštai ar žemai, taip pat dydžių, mastelių kontrastai nepalieka abejonės, kad tapyba menininkei ypač rūpi ir kaip erdvinis reiškiny, kaip būdas

įvietinti konkrečią patalpą ar situa- ciją. Net ir salės viduryje išsirikiavę nupjauto medžio kamieno rąstai yra ne tik vieta žiūrovui prisėsti, bet ir polilogas su medžiais Godos pa- veiksluose, ir dar giliau už jų slypin- čios miško, gamtos garbinimo te- mos interpretacija, užuomina apie žmogų ir aplinką, kuriamą santykį.

Lukaitės tapybos darbai – de- koratyvūs, neretai monumentalūs savo tvirtomis aiškiomis formomis, siluetais, architektoniška sąranga. Ji nevengia dekonstruoti paveikslą, klaidinti žiūrovą – į vieną kompoziciją jungiami du skirtingi, kontras- tingų spalvų vaizdai, šalia drobės kybo tuščias rėmas, tarsi laukian- tis dvasinio ar materialaus „turinio“ arba liūdintis dėl kažkokių neišsi- pildžusių lūkesčių, praslydusių pro šalį vaizdinių. Šioje parodoje me- nininkės tapyba yra išskirtinai apie gamtą ir joje ištirpusias mūsų – žmo- giškųjų individų – pasaulio projekci- jas. Paslaptingos ūkanos, rūkai, vėjai, žvaigždynai, medžių vertikalės tarsi susišaukia su stoties laukiamosios salės medinėmis kolonomis, laikan- čiomis melsvai dažytų lubų „dangų“.

Įspūdingi ir net fiziškai nutvil- kantys ryškių, fluorescencinių spalvų blyksniai peizaže – kaip pa- vojaus signalas ar koks žaibo išlydis, degantis kontūras, gija tarp kokių priešingų polių, kaip staiga prieš žiūrovo akis sužimbantis spalvų spektras, lyg koks gamtos spektaklio, natūros „teatro“ elementas. Taip ir norisi perfrazuoti *theatrum sacrum* į *theatrum animus* ar *natura*.

Godos tapyba tikrai yra ir kiek kinematografiška ar net teatrališka. Žiūrėdama į jos darbus prisiminiau nuostabųjį Ango Lee filmą „Pi gy- venimas“, kuriame gamta buvo ir

ORGANIZATORIŲ NUOTR.

Ekspozicijos fragmentas

pagrindinio herojaus išbandymas, iniciacija, ir didinga jo gyvenimo scena... Arba – tai abejingas ir šaltas kosmosas, kuriame žmogaus emo- cijos lieka niekingai mažos ir nepas- tebimos greta paslaptingo žvaigž- dynų mirgėjimo ar monotoniškai teliūškuojančio vandenyno.

Filme daug poteksčių apie gy- venimo vertybes, simbolių ir pranašišų ženklų. Godos tapyba – daugiasluoksniė ir pasakiška: ne- tiesiogiai, tačiau aiškiai ir, beje, labai labai mėlynai (parodoje do- minuoja įvairūs mėlynai, šalti atspal- viai, nuo sustingusio ežero ledo iki naktinio dangaus) čia vedama į pievas, vandenį, tankmes, kurios

yra pirmapradis žmogaus prie- globstis, kartu – baugus pasąmo- nės labirintas, kuriame reikia rasti kelius, pajusti vidinius ryšius su aplinka, savo vieta ir joje būti, ke- liauti ar tyliai stebėti.

Beje, Goda nėra abstraktaus gro- žio ir dvasinio gylio vaizduotoja. Kurdama savo naujausius darbus ji daug laiko leido Dzūkijos miš- kuose, kaip pati sakė, yra įsimy- lėjusi Merkinę su jos dabartimi ir praeities didybe, nepakartojamais gamtovaizdžiais.

Pasekiau Godos pėdsakais in- ternete, ir štai aptikau „7 meno dienų“ atradimų galeriją, kur ji ka- daise prisistatė šiais raktažodžiais:

tapyba, erdvės, belaikiškumas, su- bjekto ilgesys. Užsikabinau už su- bjekto sąvokos... Tradicinė subjekto reikšmė ir vaidmuo – tai individas, žmogus, kaip pasaulį pažįstanti ir jį veikianti būtybė. Lukaitės tapy- boje nematomas personažas yra persmelktas gamtos paslaptingumo ir didybės, o ši savo ruožtu persi- smelkusi juo... Simbiozė čia nėra idilė – kažkas šiose paslaptingose mėlynose ūkanose dvelkia liūdesiu, nostalgija. Galbūt tai cikliškas gam- tos gyvybės ir mirties kismas, baig- tinė žmogaus egzistencija, kurios laikinume atsiveria didingas grožis, tačiau tik iki kitos audros, lietaus ar nakties sutemų.

ATKELTA IŠ 8 PSL.

kuratoriai įtraukė Džuskos kūrinius į parodos ekspoziciją.

Ankstyviausias parodos eks- ponatas – Eugeniuszo Kazimi- rowskio 1913 m. „Autoportretas“. Dailininkas save vaizduoja jauną, energingą, elegantišką, trykštantį kūrybine energija. Už dailininko nugaros – idiliškas kraštovaizdis, kuriame telpa ir tradicinė kaimo šienapjūtė, ir puikiu oru besimė- gaujanti aukštuomenė. Tai tas pats dailininkas, kuris 1934 m. nutapė Gailestingąjo Jėzaus paveikslą „Jė- zau, pasitikiu Tavimi“ pagal sesers Faustinos pasakojimus, parodoje eksponuojama šio paveikslo natū- ralaus dydžio skaitmeninė kopija bei keletas kitų kartočių. Šiuo pa- sirinkimu kuratoriai akcentavo re- liginės dailės vertę ir reikšmę karo ir pokario laikotarpiu. Kaip mini parodos kuratorė, „pasak tyrinėtojų, tai yra labiausiai pasaulyje reprodu- kuotas XX a. dailės kūriny“. Įsiga- lėjus Dievo Gailestingumo kultui,

paveikslas tapo ryškiu Vilniaus dai- lės istorijos aspektu.

Vienas liūdniausių parodos paveikslų – Kazimieros Adams- kos-Roubos „Močiūtė su anūke“ (1930). Pagal siužetą jis turėtų būti mielas (ant močiutės kelių sėdi rausva suknele vilkinti anūkėlė), tačiau kelia siaubą dėl vizualinės išraiškos kuriamos reikšmės. Se- nolė iš vargo užsimerkusi, mer- gaitė susimetusi į kuprą, stikliniu žvilgsniu. Atrodo, kad tai ta situ- acija, kai pasaulyje lieka tik vaikai ir seneliai, o visi kiti yra išėję arba į frontą, arba į nebūtį. Paveikslas ekspozicijoje atlieka svarbią mi- siją: sutrikdo gana elegantišką, nostalgiją ir pasigėrėjimą keliantį Vilniaus vaizdą, matomą kitose šios parodos dalyse, ir primena apie tuometį tikrai sunkų Vilniaus laikotarpį. Jis mums kalba apie karo siaubą tada ir primena apie dabartinius įvykius Ukrainoje.

Parodos kuratoriai ryžosi į parodą įtraukti tokius prieštaringai verti- namus kūrinius, kaip Bułhako nuotrauka su 1922 m. Piłsudskiu

įteiktais sidabriniais Vilniaus rak- tais, ar Sleńdzińskio paveikslas „Pił- sudskis prie Vilniaus“ (1927). Tačiau itin drąsiu laikičiau sprendimą Krokovoje eksponuoti antilenkiš- kus, politiškai nekorektiškus ir ne- malonius Petro Rimšos plakatus „Pi- lieti! Į kovą prieš lenkus!“ (1920) ar „Naikinkime siurbėlę – Varšuvos pa- razitą!“ (1924). Tačiau, anot Giedrės Jankevičiūtės, „šitiems darbams jau šimtas metų, iš tikrųjų jau laikas nu- siraminti, pasižiūrėti į juos analiti- niu žvilgsniu, na ir, aišku, pasitelkus humoro jausmą“. Nepaisant išsakytų argumentų, manau, kad kalbant apie lenkmečio Vilnių tai vis dar kelia įtampą, o kuratorių kuriama istorinė intriga parodos lankytojams nelei- likti abejingiems, kvies diskutuoti.

Visų parodos įdomybių nėjma- noma išvardinti, tačiau būtina pa- minėti svarbų laimėjimą – kolosalų, daugiau nei 500 puslapių parodos katalogą, kuriame net 46 Lietuvos ir Lenkijos menotyrininkų straipsniai bei detalus parodoje pristatomų kū- rinių sąrašas. Jerzy Hoppeno gelės užbaigia pagrindinę ekspoziciją ir,

Zbigniew Pronaszko, paminklo Adomui Mickevičiui projektas Krokovoje. 1922 m.

L.V. NUOTR.

anot kuratorės, „simbolizuoja to laiko žmonių viltį, tikėjimą, kad net ir toje beprotybėje, tame visame siaube yra vietos grožiui ir gėriui“.

Parodą galima bus aplankyti ne tik Krokovoje, bet ir Vilniuje – lap- kričio pradžioje ji bus eksponuo- jama Nacionalinėje dailės galerijoje.

Kriminalas kvadratu

Viena diena Tauragėje

MONIKA KRIKŠTOPAITYTĖ

Tauragės pilyje, kuri yra visai ne pilis, o XIX a. carinės Rusijos statytas muitinės pastatas, buvęs ir mokykla, ir ligoninė, ir dar daug kuo, bet visų daug maloniau vadinamas pilimi, veikiančio muziejaus darbuotojos Renatos Jančiauskienės kabinete, laikinai paverstame meno erdve, veikia instaliacija „Negalvokite, kad tai yra ko aš ieškau, tai yra ką aš radau“: pora sienų nuklota spausdintuvu išspausdintais lapais, kuriuose – didžiųjų Lietuvos žiniasklaidos portalų puslapiai. Menininkė į paieškų laukelį įvedė žodį „Tauragė“ ir vartė nacionalinius leidinius. Paieškų rezultatus spausdino ir su kolege klijavo. Siena nuklota beveik tik kriminalinėmis, politinių skandalų antraštelėmis...

Jų neskaitau – mane traumuoja. Dabar nebe sovietmetis, kai kriminalinėse antraštėse ieškota tiesos, nes pozityvia informacija netikėta, tarp nelaimingų atsitikimų, žiūr, dar ir savų pavardžių rasi. Tuomet viskas buvo kodai ir makabriški žaidimai, o dabar – tik radikaliam nuo kurso nukrypusi vietinė ir nacionalinė žiniasklaida, kuri bando per straipsnių paspaudimų kiekį padidinti savo galimybes parduoti reklamą, sužibėti ataskaitose nurodyma, kaip plačiai pasiekti Lietuvos žmones. Tai jau rimtai nesveika.

Pikta tauragiškiams, pikta ir atvykėliams, nes panaši situacija daugelyje regionų, o aplink esantis miestas visai nepanašus į kalėjimo kiemą, kaip tik – nepaprastai jaukus, tvarkingas, savo idile primenantis nekilnojamojo turto vystytojų beveik nerealias eskizų vizijas: senyvos ponios grupėmis klega, šypsosi, vedžioja šunelius, sėdinėja ant tvarkingų suolelių, apsidairęs visuomet rasi, kur išmesti šiukšlę. Būriuojasi ir vaikai, laigo ant rampų. Jie labai sportiški, tik keikiasi baisiai, kaip ir visoje Lietuvoje. Žmonės jaukūs, atvirais veidais, kalbink bet kurį. Taigi didžiausias kriminalas vaizduoti Tauragę it baisiausią Bronkso dalį.

Mano gide po miestą netiesiogiai ir šiek tiek tiesiogiai tampa toji pati Renata Jančiauskienė, kūryboje save vadinanti Renata Karvelis, bet taikliausiai prisistatanti feisbuke: kultūros lauko multifunkcionierė. Ir tiek daug vaidmenų prisiima turbūt ne todėl, kad jaučiasi viskuo, bet, ko gero, pirmiausia dėl to, kad kur besi, ten yra erdvės reikštis, ten potencialas. Tauragės miestui reikia kultūros, jame slypi daug pasakojimų ir jie šaukia, kviečia, nori būti išgirsti. Menininkas yra tas žmogus, per kurį istorijos ima rėkti, šnabždėti, įtraukti, įbrukti, užsikrauti ir t.t.

Renata veikia kaip daigafunkcis mechanizmas: rašo apie Tauragę (Menų festivalio „Kvadratu“ kontekste išleido tekstų rinkinį

Renata Karvelis, „Negalvokite, kad tai yra ko aš ieškau, tai yra ką aš radau“. 2023 m.

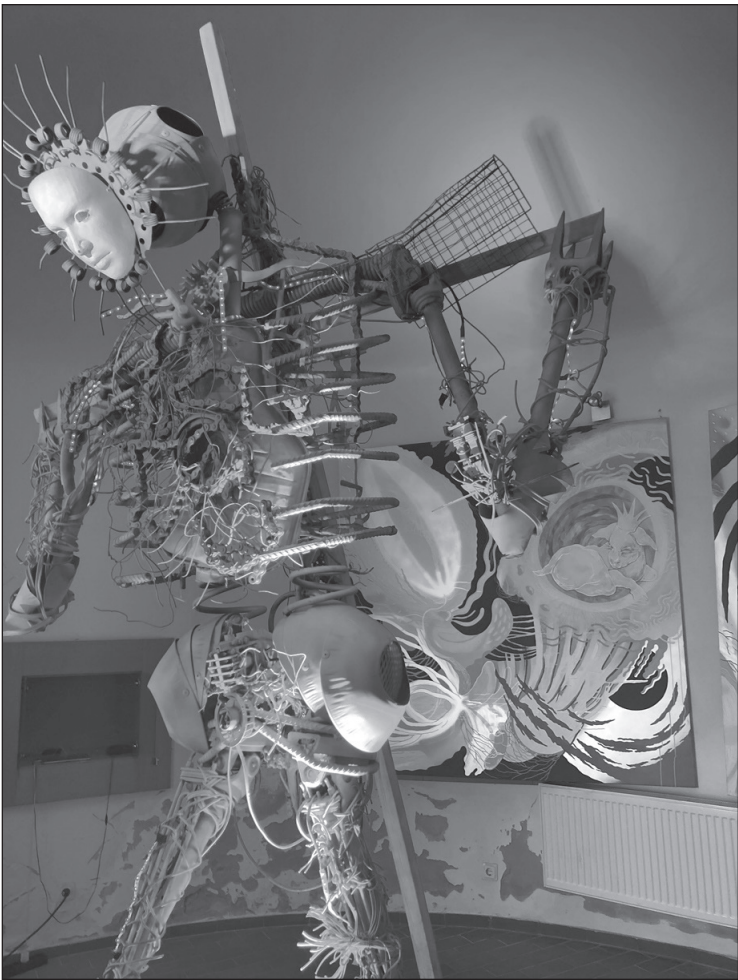
„Miestas ir menininkas“), tekstuose mąsto apie miestą (kas jame gyvena, kas vyko, kokių grafičių yra, kokių buvo, ką jie reiškia, ką reiškia čia būti menininku ir t.t.), rengia performansus, kuria eiles. Prisimenu anekdotą, kai jaunuolis šokiuose klausia merginos: „Ar jūs šokate?“, o mergina atsako: „Šoku, dainuoju, kuriu eiles, siuvinėju kryželiu.“ Tai ir Renata kuria eiles, kartu su šaunia komanda (Eglė Červinskaitė, Sandra Germanavičiūtė, Juozas Petkevičius, Mindaugas Černeckas, Rasa Kapučinskienė) jau penktus metus kuria menų festivalio „Kvadratu“ programą, užsiima komunikacija ir t.t. O ką darysi?

Tiesą sakant, kultūroje daugiafunkciškumas jau ne išimtis, o žalinga taisyklė, kuri ne vieną palėdėjo į perdegimo sindromą. Ir ši situacija, kaip ir žiniasklaidos nuostatos, turi keistis. Galime tik pasidžiaugti, išreikšti pagarbą visiems žmonėms Tauragėje ir

kituose miestuose, kurie puoselėja kultūrą, užtikrina jos cirkuliaciją tarp miestų, taip kurdami savo patiriamo laiko, miesto, realybės liudijimus.

Nežinau, ką būčiau supratusi apie Tauragę tiesiog važiuodama pro šalį, trumpai pasivaikščiojusi. Turbūt nieko, tik galvoje būtų likęs mažas atvirukas, kurį mėginčiau susieti su faktais, kad kadaise čia, toje pat pilyje, mokyklą lankė mano močiutė Ona, su kaimyne žydaite valgė lašinius su cibuliais. Būtų išlikusi tokia vizija. Tačiau vien muziejaus „Santaka“ ekspozicijos jau atveria daugiau. Kvadratinio plano pastate – ir meno mokykla, ir fotogalerija, ir muziejaus padaliniai: gamtos, miesto istorijos, etnografijos, meno, archeologijos. Naujai ir patraukliai įrengtame muziejuje randu ir mokyklos iškabą, įvairių daiktų – batelių, vaistų buteliukų. Jame matyti, kad pasienio miestui būdingas daugiatautiškumas, o laiko tėkmė paženklinta perėjūnų paliktais pėdsakais.

Menų festivalis „Kvadratu“, kuris yra programos „Tauragė – Lietuvos kultūros sostinė 2023“ dalis, regis, siekė patraukti kuo įvairesnę savo miesto (ir platesnę) publiką. Justu, kad galvota ir apie tai, kaip tą padaryti. Reikėjo paneigti „Tauragie nieka nie“ nuostatą. Atiduota duoklė populiariam menininko supratimui – kai rodoma kažkas ryškus, tikrai keisto, nekasdieniško, su ambicija atkreipti dėmesį, gal (kryptingai arba ne) patrikdyti: vyko akrobatikos elementų turintis Monikos Dirsytės ir Agnės Sabulytės

Aglaja Ray instaliacija „Technoteologija“ ir performansas. Šiaurinis Tauragės pilies bokštas

M.K. NUOTR.

Viktoras Bachmetjevas ir Vilius Dranseika „Intelektualų vieškeliai Lietuvoje“. Pikniko parkas

Renata Karvelis, meninio tyrimo apie Tauragę instaliacijos fragmentas

M. ČERNECKO NUOTRAUKOS

performansas „Ašies kodas“, perkelta didžiulė kaukolės formos, prisilietimus skaičiuojanti Jolitos Vaitkutės skulptūra „Neamžinos vertybės“ ir religinius simbolius / šventus tekstus eksploatuojantis Aglajos Ray naujai pakartotas performansas-instaliacija „Technoteologija“. Vietinio genijaus vaidmenį atliko Edmundo Frėjaus (1949–2009) retrospektyvinė paroda „Metalų alchemija“. Tamsios rūšio patalpos jo makabriškoms būtybėms labai tiko. Apvalioje Fotografijos galerijoje (nes bokšto pastate) rodoma Edvardo Jurčio paroda „Būties nerimas“ (kuratorė Danguolė Ruškienė), kurioje pandemijos ištuštintos didžiulės industrinės erdvės (automobilių stovėjimo aikštelės ir kt.), neramumams parengtos gatvės su užkaltais langais. Performatyvus Renatos Karvelis meninio tyrimo apie Tauragę pristatymas, videodarbai muziejaus kvadrato viduriuose ir atvežti autoriai, šokio spektaklis kieme, filmų peržiūros, menotyrininkės paskaita sukuria laikiną meno infrastruktūrą, joje galima rasti net Jono Meko darbų parodą. Erdvė tampa įvairių atradimo galimybių pilna teritorija. Ir publika noriai žvalgosi, diskutuoja. Taip laisvai, net pavydu.

Kita dalis ekspozicijų pasklidusi po dažnai lankomas miesto vietas. Prie fontano Tauragės Atgimimo aikštėje šalia bendruomenių primarintų tauro ragų skulptūrų, stenduose Renaldo Malycho irgi mėgėjiškos (nes toks žanras) nuotraukos „Tauragės (sub)kultūros, 1990“. Iš aprašo sužinojome, kad Tauragėje anuomet rinkdavosi sunkiosios muzikos mėgėjai, čia alsavo alternatyva.

Už Jūros upės, kur mėgstama pasivaikščioti promenada ir tiltu,

Pikniko parke, erdvioje pievoje, filosofų Viktoro Bachmetjevo ir Viliaus Dranseikos per „Google“ palaido žemėlapius surinkti vaizdai parodoje „Intelektualų vieškeliai Lietuvoje“. Anotacijoje sakoma, kad autoriai nori apmąstyti filosofo / intelektualo sampratą visuomenėje, bet surinkti vaizdai vargu ar tam padeda. Atliktas mechaniškas judesys – parinktos Emanuelio Levino (Kaunas), Stasio Šidlauskio (Ariogala), Oskaro Milašiaus (Kaunas), Česlovo Milošo (Vilnius), Aleksandro Puškino (Radviliškis), Antano Maceinos (Kulautuva) ir pan. gatvės, kurios atrodo veikiau kaip kaimo vieškeliai. Galbūt taip rodoma esama intelektualų savijauta ar didesnės laisvės pageidavimas (būti neįpareigojančių vieškelio), bet rezultatas veikiau atsitiktinis, situacijos parinktos akivaizdžiai tendencingai. Juk yra ir daug reprezentatyvesnių atitinkamai pavadintų vietų. Nors tai „Google“ sugeneruotas žvilgsnis, vis dėlto būtų įdomiau pažvelgti į peizažą, į kurį kažkada realiai žvelgė vienas ar kitas asmuo, bet tai jau kitas projektas. Kilusios idėjos viziją galima vertinti kaip parodos poveikį, vadinasi, jis yra, ačiū ir už tai.

Kita vertus, ši paroda labai nudžiugino tuo, kad ji nei fasadiška, nei fanfariška, kad ir Tauragėje yra trauka prie intelektualinių rebusų, paneigiant nuomonę, jog regione tik popsas gali „eiti“. Visko neišvardinau ir neišvardinsiu, tik pasakysiu, kad miestas yra išvaikštomas, ir kur pasisuksi, ten rasi pasakojimą, todėl net viena diena Tauragėje mano atmintyje, matuojant įspūdžiais, išliks kaip savaitė. Ir būtinai dar čia sugrįšiu.

Apie monstros ir žmones

Nauji serialai – „Palikimas“

ILONA VITKAUSKAITĖ

Keturi sezonai – tiek laiko užtruko nuo pirmojo epizodo, kai buvo paskelbta įpėdinytė, kurią tuoj pat atšaukė Loganas Rojus (Brian Cox), aštuoniasdešimtmetis pasaulinės populistinės medijų korporacijos „Waystar Royco“ kūrėjas ir vadovas, šiuolaikinė Karaliaus Lyro versija. Įsitikinęs ir kaskart vis iš naujo save įtikindamas, kad keturi jo vaikai „nėra rimti žmonės“, jis delsė perduoti karalystę, supriešindamas paveldėtojus tarpusavyje, ir galiausiai nusprendęs ją perduoti sukėlė šeimos karą, kurio ginklai – korporacinės gudrybės, slapti sandėriai ir agresyvūs skambučiai.

Neseniai pasirodęs „Palikimo“ („Succession“, JAV, 2018–2023) finalas – rūstus ir dviprasmiškas, kaip ir visas serialas, galiausiai patvirtinantis, kad Jesse'as Armstrongas sukūrė vieną geriausių kūrinų televizijos istorijoje. Armstrongo parašytų dialogų metaforiškumas, šmaikštumas ir psichologinis tikslumas – beprecedentis. Jo sukurti personažai, nors ir patologiški, iki ketvirtitojo sezono virto archetipais, pakeliui neprarasdami savo individualumo.

„Palikimo“ vizualinis stilius – pabrėžtinai taupus ir santūrus – kontrastuoja su aukštu visų pagrindinių veikėjų socialiniu statusu. Pasikartojanti stilistinė priemonė – drebanti kamera (*à la* dokumentika) ir trikdančios priartinimai. Tai sukuria vujerizmo iliuziją, tarsi žiūrovas patektų į vietas, kurios paprastai yra uždraustos. Kūrėjams akivaizdžią įtaką padarė danų „Dogma 95“; o Thomo Vinterbergo „Šventė“ net tematiškai artima serialui. Toks vizualinis serialo stilius taip pat leidžia nenuslysti į vadinamąją turto pornografiją (kai fetišizuojamas turtingųjų pasaulis) ir pabrėžia pagrindinių personažų gyvenimo, kuriame dominuoja radikalus socialinis darvinizmas ir grynas egoizmas, nykumą.

„Palikimo“ žanrinis registras varijuoja nuo burleskinės komedijos, beveik farso iki didingos tragedijos. Neatsitiktinai – Armstrongas yra kilęs iš Didžiosios Britanijos, kaip ir Brianas Coxas, kurio reputaciją apibrėžė šekspyriški vaidmenys. Tad aliuizijos į Shakespeare'ą, visų pirma – į „Karalių Lyrą“, ryškios nuo pirmojo sezono pradžios.

Tačiau Loganas Rojus nėra Karalius Lyras, net ne informacijos amžiaus Karalius Lyras. Jis tam nėra pakankamai ambivalentiškas – magnatas, gyvenęs visiškai paviršutiniškai, vienaplanį gyvenimą. Škotų aktorius Brianas Coxas vis dėlto kuria Loganą pagal britų aktorinę tradiciją. Pirmojo epizodo pabaigoje

Loganas patiria kraujo išsiliejimą į smegenis. Tai apibūdina Coxo vaidybą: Loganas – žmogus, kuris gyvenime pasiekė viską, o dabar netrukus kris bedugnėn, žmogus, kuris visomis išgalėmis kovoja su mirtimi, su savo kūno ir kompanijos mirtimi. Savo negailestingumu Loganas kartais labiau primena Ričardą III nei Lyrą. Jis nepatiria Lyro emocinių kančių, kylančių iš kartų konflikto. Taip yra ne tik todėl, kad „Palikimas“ labiau susijęs su jo vaikais ir giminaičiais. Tai kūrinys apie jo „palikimą“, kaip ir nurodo pavadinimas. Ir apie tai, kad jo vaikai niekada nesulaukė meilės ir kaip tai juos padarė mažiau žmonėmis.

Šeiminis aspektas „Palikime“ neatsiejamas nuo korporatyvinio, kova dėl tėvo meilės ir įvertinimo susipina su kova dėl padėties įmonėje. Serialas yra tiek pat tragikomiškas pasakojimas apie disfunkcinę šeimą, kiek ir satyriškas bei įžvalgus pasakojimas apie šiuolaikinius pasaulio valdovus ir jų sukurtą korumpuotą sistemą.

Logano vyresnysis sūnus Konoras (Alan Ruck) slepia našlaitystės traumą ir tėvo atstūmimą po pasiūlytų kvailiojimų ir nepagrįstomis ambicijomis – jis svajojo tapti JAV prezidentu, bet turėjo pasitenkinti ambasadoriaus Slovėnijoje pareigomis. Todėl yra taip prisirišęs prie savo sužadėtinės, buvusios eskorto merginos Vilos (Justine Lupe), kuri neslepia, kad siekia ne paties Konoro, o jo pinigų. Dėl Kendalo (Jeremy Strong) didybės manijos pašlyja jo paties santykiai su žmona bei vaikais ir kyla pavėluotas maištas prieš tėvą. Jis krinta žemai ir vėl pakyla – ir vėl krinta, ir vėl pakyla... Klouniškas Romano elgesys (Kieran Culkin) yra kruopšti jo nepagydomo infantilumo priedanga. Jam gyvenimą galima ištverti tik su sarkazmu, kurį jis trimituoja pasauliui spektre tarp nepagarbos ir šmaikštaus virtuoziško.

„Tėčio mergaitė“ Šiv (Sarah Snook) lengvai išduoda liberalius idealus dėl valdžios fantomo ir mažai tikėtinos galimybės atsidurti šeimos piramidės viršūnėje, kur moterys visada buvo antrame plane. Tačiau Šiv neturėjo jokių šansų laimėti vadovo kėdę, nes – tiesiogine prasme – neturi kiaušų. Daugiausia ji galėjo užlipti į nėsčios prezidento žmonos kėdę, ką irgi nenoriai padarė. Ji iš pradžių atrodo pati protingiausia iš Rojų atžalų ir išmintingai laikosi atokiau nuo verslo. Tačiau prasidėjus šeimos galvos sveikatos problemoms vis dėlto žengia į konfliktą dėl palikimo ir niekada neišnyra į paviršių. Šiv su niekuo nesitaiksto ir moka gerai atsikirsti, kaip rodo pirmasis sezonas, kada ji ligoninėje susikivirčia su Romanu (žavi scena, kai

įeina jos vyras Tomas ir – klasikinė komiška situacija – apsisukęs vėl išeina). Australų aktorė Sarah Snook vėlesniuose sezonuose Šiv suteikia vis sudėtingesnių charakterio bruožų, todėl jos niekaip negalime iki galo perprasti...

Šiv santykiai su jos sužadėtinium, o vėliau vyru Tomu (Matthew Macfadyen) verti palyginimo su Bergmano „Scenomis iš vedybinio gyvenimo“, o Logano santykiai su jo žmonomis ir meilužėmis – tiesiog „Forsaitų saga“. Paties Tomo likimas (nesunku įsivaizduoti serialą, kuriame jis būtų pagrindinis veikėjas) suteikia naują požiūrį į tradicinę literatūrinę karjeristo figūrą. Tomo kompanionas – pusbrolis Gregas (Nicholas Braun). Braunas stereotipinį „vargšą giminaitį“ pavertė gyvu, kvėpuojančiu, atpažįstamu žmogumi. Visi pažįstame Gregą, apgailėtiną ir savimi patenkintą, bejėgį ir netikėtai suklestėjusį elgetą vampyrą. Brauno gudriai suvaidintas personažas rodo visuomenei veidrodį. Kartu su Macfadyenu jie kuria komišką radikalaus oportunisto duetą.

Tačiau kokį vaidmenį iš tikrųjų atlieka žiniasklaida? Kodėl serialo kūrėjai pasirinko būtent šį sektorių „Karaliui Lyrui“ perpasakoti?

Tai visų pirma paaiškėja trečiajame sezone, o vėliau ir paskutiniame. Čia kalbama apie žiniasklaidos ir politikos santykį. Tai, kad Rojų korporacija „Waystar Royco“ yra plataus masto medijų imperija, taip pat susijusi su Holivudu, seriale nevaizduoja reikšmingo vaidmens. Taip pat nematysime scenų, kuriose būtų rodomas tiesioginis žurnalistų darbas. Kartais net susidaro įspūdis, kad „Palikime“ niekas nedirba. Geriausiai tai matyti iš Grego. Jis neturi jokių žurnalistinių įgūdžių, patirties bei žinių. Iš esmės jis nieko nemoka. Tai, ką „dirba“ kiti veikėjai, visų pirma yra „tinklų kūrimas“.

Seriale pasakojama apie tai, ką Haraldas Welzeris ir Richardas Dawidas Prechtas smerkia savo knygoje „Ketvirtoji valdžia“ (*Die vierte Gewalt*): kad žiniasklaida, veikianti „tiesioginių medijų“ (turima omenyje socialinės medijos), apleidžia savo tikrąją užduotį ir formuoja daugumos nuomonę. Kad žiniasklaida tampa taip glaudžiai susijusi su politika, jog vargu ar įmanoma atskirti žiniasklaidos ir politikos veikėjus. JAV tokią sąsają simbolizuoja naujienų kanalas „Fox News“, priklausantis Ruperto Murdocho korporacijai „News Corporation“. Seriale yra ne viena nuoroda į „Fox News“, pavyzdžiui, antrajame sezone, kai kalbama apie skandalą, susijusį su „Fox News“ generaliniu direktoriumi Rogeriu Aileisu, kuris 2016 m. buvo apkaltintas

„Palikimas“

seksualiniu priekabiavimu ir dėl to atleistas.

„Palikime“ JAV tapo vidutinybėmis. Žiniasklaida nurodinėja, kas bus išrinktas prezidentu, politikai su tuo sutinka ir mainais garantuoja ekonominį išlikimą. Ir naujoji žiniasklaida, kuri ateis po tradicinės, nėra pokytis į gerąją pusę. Interneto milžinės „GoJo“ savininkas Lukas Metsonas (Alexander Skarsgård), ketinantis įsigyti „Waystar Royco“, yra toks pat cinikas kaip Loganas Rojus ir toks pat psichologiškai iškrypęs kaip jo vaikai. Tik tokie negailestingi ir ciniški narcizai turi galimybę prasimušti šiuolaikinio kapitalizmo sąlygomis.

„Palikimas“ taip pat yra pasakojimas apie pasaulį, kuris išsiurbia jėgas iš visų – ir iš vadinamųjų laimėtojų, ir iš pralaimėtojų. „Karaliuje Lyre“ karaliaus beprotybė plinta kaip maras, užkrėsdama jo

artimuosius, paskui daugiau žmonių ir sunaikina karalystę. „Palikime“ visi elgiasi kaip zombiai arba yra zombių aukos, pavyzdžiui, buvusi Kendalo žmona ir jų vaikai, bandantys išvengti senelio korporacinių veiksmų ir tėvo sprendimų padarinių.

Šios satyros apie šiuolaikinį pasaulį pabaiga suteikia tam tikrą šansą individams – tiems, kurie pralaimėjo, – bet ne galimybę pakeisti sistemą, nes tie, kurie laimėjo, tuo nesuinteresuoti. Finale Romanas, šeimos juokdarys, akimirka apimtas proto blaivumo priepuolio aiškina savo broliui: „Mes esame nesąmonė. Tu esi šūdas. Aš esu šūdas. Jį yra šūdas. Viskas yra šūdas.“ Visa tai yra šūdas – jie, šis verslas, ši kova, nuo klounados iki tikro kraujo. Tačiau kitiems tai vis dar tęsiasi.

Liūdesio miesto kronikos

Nauji filmai – „Asteroidų miestas“

ELENA JASIŪNAITĖ

Amerikietį Wesą Andersoną nesunku pavadinti režisieriumi, kurio kiekvieno naujo filmo laukia visi – nuo eilinio žiūrovo iki kino festivalių organizatorių. Su niekuo nesupainiojamas ir režisieriaus stilius, šiuo metu užvaldęs socialinius tinklus, – juo žavisi net tie, kurie nematė nė vieno Andersono darbo. Tiesiai iš Kanų kino festivalio į Lietuvos kino ekranus Wesas Andersonas šį kartą grįžta su naujausiu savo filmu „**Asteroidų miestas**“ („Asteroid City“, JAV, 2023).

Kartais pasigirsta kritikos, kad režisierius po truputį virsta savo paties metų metus gludinto stiliaus įkaitu, o forma tampa svarbesnė už turinį. Vis dėlto „Asteroidų mieste“ Andersonas lieka ištikimas savo preciziškumui, smulkmeniškumui, pasteliniam koloritui, kadry simetrijai, be abejo – ir subtiliam humorui. Kartais drėbteli dvigubai ir galbūt net pasijuokia pats iš savęs (pvz., scenoje, kai karo fotografas (Jason Schwartzman) savo hostelio kambaryje greta simetriškai pakabina Scarlett Johansson sukurto vaidmens ir netikėto miestelio svečio nuotraukas).

Ištikimas Andersonas, žinoma, lieka ir filme vaidinančiam Holivudo žvaigždžių sąrašui, kuris šį kartą toks gremėzdiškas, kad net sunkiai telpa į filmo plakatą. Andersoną ištikimai lydinti kūrybinė komanda, greitai perprantanti net keisčiausias jo idėjas – kino dailininkas Adamas Stockhausenas,

operatorius Robertas D. Yeomanas, kostiumų dailininkė Milena Canonero ir kompozitorius Alexandre’as Desplat’as, – nepriekaištingai įgyvendina vizualinę filmo pusę, ir vien to užtenka žiūroviškai sėkmei pasiekti. Tačiau šį kartą po „Asteroidų miesto“ butaforija ir paviršutinišku naivumu slepiasi būtis liūdesys, sugrįžta, jei galvosime apie gerokai anksčiau sukurtus režisieriaus filmus (kad ir disfunkcionalios, traumotos šeimos portretą „Karališkuosiuose Tenenbaumuose“, 2001) ir primena, kad režisierius dar turi ką pasakyti.

Filmas nukelia į 1955-uosius, į miestelį, įsikūrusį JAV, Arizonos valstijos dykumoje. Jo turbūt nebūtų, jei ne prieš 5000 metų čia nukritęs ir milžinišką kraterį išmušęs meteoritas. Bet dabar čia kartu su keliomis dešimtimis vietos gyventojų yra įsikūręs hostelis, degalinė ir mokslinių tyrimų institutas su observatorija. Veiksmas prasideda vieną rugsėjo dieną, kai į mieste rengiamą Asteroido dienos minėjimą ir kosmoso kadetų apdovanojimų ceremoniją su savo šeimomis atvyksta jaunieji kosmoso tyrinėtojai.

Andersono kuriamas miestelis iš pažiūros primena amerikietiškąją svajonę – su mažais nameliais, eile gėrimų automatų, užkandine ir keistais paukščiais (regis, egzistuojančiais tik animaciniame filme apie strutį ir kojotą). Tai švelni vieno amerikietiškos kultūros simbolių – teminių miestelių su absurdiškais monumentais ir juos lydintais renginiais – parodija. Kartu

„Asteroidų miestas“

dekoratyvus Asteroidų miesto dirbtinumas primena, jog viskas per gerai, kad būtų tiesa. Nors karas jau likęs už nugaros, jo paliktos traumos dar ilgai persekios filmo herojus (ne veltui vienas pagrindinių personažų – našlys karo fotografas, galintis pasigirti sprogmenis skeveldra pakaušyje), o karščiu alsuojančios dykumos horizonte pasirodantys atominų bombų „grybai“ primena, kad ateitis – sunkiai nuspėjama.

Bet tai – tik viena „Asteroidų miesto“ perspektyvų. Greta matome Brodvėje kuriamą spektaklį, į kurį žvelgiame iš scenaristo (Edward Norton) ir režisieriaus (Adrien Brody) perspektyvos. O apie spektaklį pasakoja naratorius (Bryan Cranston), kuriantis televizijos laidos reportažą. Tad „Atsteroidų miestas“ yra metakinas su skirtingais kultūriniais sluoksniais: čia susipina ir idiliškas 6-asis dešimtmetis, lydimas noro kuo greičiau grįžti į „normalų gyvenimą“, ir pakilimą išgyvenantis

Brodvėjus, ir televizijos – nostalgikos, bet subjektyvios – istorija.

Dramaturgija tiksli, todėl, nepaisant personažų gausos, atrodytų – net pertekliaus, kiekvienam užtenka laiko, kad būtų pastebėtas ir suprastas. Pakanka vos poros sakinių, kad prieš žiūrovo akis atsiskleistų visa personažo mikroistorija – kaip astronomės dr. Hikenluper (Tilda Swinton), svarstančios, ar jos pasirinkimas neturėti vaikų, nulėmęs sielos vienvatę, buvo teisingas. Kelių žodžių tereikia ir stebint beužsimezgančią mokytojos (Maya Hawke) ir kaubojaus (Rupert Friend) meilės istoriją. Kiekvieno į Asteroidų miestą užsukusio personažo – karo fotografo, neseniai netekusio žmonos ir nemokančio apie tai pranešti savo vaikams Ogio Stinbeko, neįvertinto talento aktorės Midžės Kempbel, priverstos vaidinti komedijose, ar emociškai uždaro Ogio uošvio Stenlio (Tom Hanks) ir kitų – gyvenimo istorijos pilnos neišsipildžiusių svajonių,

vienatvės, vidinės tuštumos. Emocinius jų randus maskuoja humoras ir ekscentriškas elgesys.

Kruopščiai sukonstruotas, daugiasluoksnis Andersono pasaulis turi ne vieną temą. Jis kalba ne tik apie atsisveikinimą – su mirusiais artimaisiais, naujai sutiktais pažįstamais ar jaunystės svajonėmis ir idealais. Priverstinis karantinas Asteroidų mieste suveikia kaip katalizatorius ir tampa motyvacija kurti santykius, suprasti vienam kitą (net jei tai ateivis iš nepažįstamo kosmoso), ne tik užpildyti vienas kito vienvatę, bet ir atsiskleisti pačiam. Kartu režisierius primena, kad egzistuoja klausimai, kuriems kol kas nelemta būti atsakytiems, – ir čia nepadės nei mokslas, nei religija. Galų gale – „Asteroidų miestas“ yra apie keistą spektaklį, kuris yra gyvenimas ir kurio mes patys gerai nesuprantame, visai kaip filmo personažai.

Gyvenimas stokoiant

Mintys apie Kogonados „Gyvenimą be Jango“

DOMAS JUNELIS

Nėra jokios išraiškos, kuri nebūtų palytėta stokos. Neseniai Lietuvos kino teatruose rodytas filmas „**Gyvenimas be Jango**“ („After Yang“, rež. Kogonada, JAV, 2022) tikslinčiai nusitaiko į šią tezę, net jeigu tai ir nėra pirmoji intuityvi išvada, kylanti po filmo peržiūros. Visi mokslinės fantastikos ir spekuliacijos apie dirbtinį intelektą tropai, besisukantys filmo paviršiuje, yra tik priemonė pakankamam kiekiui žiūrovų sudominti ir veikia kaip Trojos arklys. Šiuo atveju trojiečiai yra filmo žiūrovai, medinis Trojos arklys – rinkodarinis filmo apsiaustas, o medinio arklio turinys – probleminės temos, kurios norom nenorom priverčia žiūrovą susidurti su tiesiogine meditacija apie stoką.

„Gyvenimas be Jango“ nėra patogus filmas, nes veikia kaip terapija, reikalaujanti konfrontacijos su tuo, kas natūraliai žmogiška ir todėl klaidinga, o kartu šalia to pasakoja ir istoriją apie ateitį, kurioje jau nebėra ateities, kurioje visa istorija įgyvendinta ir išpildyta, ir tai, kas likę – tik bejėgiška šios padėties melancholija.

Filme pasakojama apie šeimą, kurios kadaise įsigytas robotas vardu Jangas (Justin H. Min) sugenda. Tėvams Jango, kaip tam tikro įrankio, praradimas iš pradžių tampa problema, kurią galima suformuluoti taip: kaip tai paaiškinti dukrai (Maela Emma Tjandrawidjaja)? Mažametė dukra, be abejonės, labiausiai prisirišusi prie „vyresnio brolio“, šį įvykį priima ne tik kaip asmeninę, bet ir kaip šeimos tragediją. Vadinasi, dukrai, priešingai nei tėvams, Jangas buvo ir yra šeima, ne tik

įrankis, ne tik adaptacinė mokojoji priemonė, padedanti vaikui pažinti pasaulį.

Tėvas (Colin Farrell), norėdamas padėti sugrąžinti į įprastą vėžes, pagalbos prašo įvairaus plauko inžinierių, vildamasis, kad sugedusį įrankį įmanoma pataisyti, sudėtingam mechanizmui vėl įkvėpti gyvybės. Vietinis mechanikas, senojo proletariato archetipas, siūlo Jangą pamiršti ir pagaliau susitaikyti su praradimu, tačiau taip pat prisideda prie siužetinės linijos lūžio: ardydamas Jangą prieš nustatytas korporacinės biopolitikos taisykles (t.y. robotais prekiaujančios kompanijos nuostatas), aptinka atminties talpos įrenginį, savotišką sąmoningumo analogą. Naudodamasis šiuo įrenginiu tėvas leidžiasi į Jango atminties vingius, užfiksuočius trumpų vaizdinių eskizų pavidalu.

Įdomu tai, kad prie šios paslėptos patirties turinio prieina ne pati

„Gyvenimas be Jango“

korporacija, užsiimanti robotų gamyba, bet pogrindyje dirbantis mechanikas, – tarsi filmas implikuotų, jog gamybos sritį perėmę stambieji pramonininkai nepažįsta savo gaminių, o prieiga prie realios patirties turinio pasiekiami tik tiems senojo pasaulio sargams, praėjusio ir prarasto pasaulio likučiams.

Ši situacija nurodo dvi filmui aktualias problemas: pirma, sąmoningų robotų cirkuliacija rinkoje kaip pačios patirties komodifikacija; antra, patirties komodifikacija kaip legalus procesas, seniausiai

įsteigęs save kaip natūralų. Būtent šioje filmo vietoje Jangas ne vien dukters, bet ir jos tėvų pradedamas traktuoti kaip ne tik egzistavusi, bet ir toliau egzistuojanti (kaip prisiminimas) šeimos dalis: tėvo akistata su Jango prisiminimais yra retroaktyvus supratimas, kad Jangas iš tikrųjų niekada ir nebuvo įrankis, tačiau šiai išvadai buvo reikalinga atsisveikinti su juo. Kitaip tariant, šeima turėjo išgyventi tragediją, Jangas privalėjo sugesti kaip įrankis, kad jam būtų

NUKELTA Į 13 PSL.

Ką sapnuoja laimingi lietuviai?

Krėsle prie televizoriaus

Niekad nepriprasiu prie lietuvių noro nuolat švęsti, išradinėti naujas ir tobulinti senas sportines bei religines šventes. Šią vasarą atsirado šaltibarščių šventė, bet dar lieka nuskriausti cepelinų gerbėjai. Visa ta kulinarinė beprotybė, kurią diegia televizijos, virėja Beata bei kiti nuomonės formuotojai-virtuvių patriotai, sunkiai dera prie neišvengiamos recesijos ir žlungančio politikų reputacijos instituto. Ką sapnuoja šaltibarščių upėmis plaukiantys laimingi lietuviai ir himnus konservatorių išminčiai giedantys politologai? Bijau, kad zombius, praeities dvasias, vaiduoklius ir kitokias pabaisas.

Ari Asterio debutinio filmo „**Paveldėtas**“ (TV3, 17 d. 23.45) herojė dailininkė En (Toni Collette) kuria miniatiūrines dioramas. Ji gyvena šalia miško su inteligentišku vyru, paaugliu sūnumi ir trylikamete dukrele. Mergaitės išvaizda ir elgesys gana neįprasti. Tai, matyt, paveldėta, nes En tėvas ir brolis nusižudė, motinos asmenybė buvo susidvejėjusi, bet ji gyveno ilgai ir mirė apimta senatvinės demencijos. Po motinos mirties En namuose ima dėtis keisti dalykai.

Tai, kas vyksta filme, galima interpretuoti įvairiai – ir kaip paveldėtų genų dramą, ir kaip nervinę įtampą patiriančios En vizijas, bet akivaizdu, kad tuose namuose tūno liga, perduodama nežinomu keliu, ir uždaroje erdvėje nuo jos nėra jokio išsigelbėjimo. Veikėjai neturi jokio pasirinkimo, ir tai formuoja klausimą, kurį filmo pradžioje užduoda mokytojas, kartu su En sūnaus klase analizuojantis Sofoklio tragediją: ar tai, kad pasirinkimo nėra, daro likimą tragiškesnį?

Asteris – gana išradingas režisierius. Išeksplatuotą namo su vaiduokliais motyvą jis įpina į miniatiūrinius En kuriamus kambarius, elegantiškus ilgus planus, tamsiuose kampuose tūnančius šešėlius. Siaubas čia neatsiejamas nuo kaltės jausmo, baimės, skausmo metaforų. Šeima filme ir yra neišsenkantis egzistencinio siaubo šaltinis.

Gal todėl „Paveldėtas“ verčia palikti komforto zoną. Ypač kai už lango skamba šventės garsai.

Davido Lowery „**Nešventieji**“ (LRT, šįvakar, 16 d., 22.15) vadinamas Arthuro Penno filmo apie Bonę ir Klaidą reversu. Jis perkelia į 7-ojo dešimtmečio Teksasą. Trys jauni nusikaltėliai sužeidžia policininką. Gaujos vadas Bobas (Casey Affleck) prisiima kaltę, nors šovė jo mergina Rut (Rooney Mara). Kalėjime Bobas sužino, kad jam gimė duktė, keliskart bando bėgti, nes nori pamatyti mergaitę. Po ketverių metų Bobui tai pavyksta. Tačiau policininkai pasirengę jo medžioti.

Lowery pasakoja meilės istoriją, bet kartu išsaugo distanciją. Pasakodamas apie dramatiškus susipynimus žmonių likimus jis tarsi stebi poetišką istoriją pro dulkėtą langą, atsisakydamas ryškių spalvų. Tai nei melodrama, nei vesternas, nors yra ir išskirti mylimieji, ir blogas žmogus, norintis atkeršyti Bobui, ir šeimos patriarchas.

Jaceko Borcucho filme „**Saldi dienos pabaiga**“ (LRT Plius, 22 d. 21.33) taip pat atsiranda distancija tarp melodramatiško turinio ir poetiškos pakuotės. Filmo veiksmo laikas – netolima ateitis, veiksmo vieta – senovinis etruskų miestas Voltera. Čia gyvena poetė, Nobelio premijos laureatė Marija (Krystyna Janda). Ji liko Italijoje, kai Lenkijoje buvo įvesta karinė padėtis, ir puikiai jaučiasi idiliškame miestelyje. Tačiau idilė žlunga, kai atsiimdama miestelio garbės pilietės vardo apdovanojimą Marija pasako politiškai nekorektišką kalbą. Viename interviu, paklaustas apie šią sceną, režisierius sakė, kad kalba – „tai intelektualinė provokacija. Poetė paaiškina, kad tą baisią dieną bandė pamatyti kažką gražaus. Tokių žodžių nepasakys politikas, kviečiantis kariauti, tik menininkas, kuris provokuoja archajiškas smegenis, verčia mąstyti, ieškoti atsakymų.“ Režisierius prisipažino, kad sunku atsakyti į klausimą, ar Marija – neigiama veikėja: „Janda ją laiko

neigiama, bet aš – laisva, su visomis tos laisvės pasekmėmis, t.y. kad laisvi žmonės kartais pasirodo kaip neigiami. Nekalbu apie konkrečius gyvų žmonių pasirinkimus, bet jei svarstyčiau abstrakčiai, man aukščiau būtų laisvė, o ne pozityvumas. Manau, kad ją žaviuosi, jai pavydžiu ir nesikabinėsiu prie tų jos žodžių.“

Borcuchas ir scenarijaus bendraautoris rašytojas Szczepanas Twardochas į filmą sudėjo daug refleksijų apie šiuolaikinę kultūrą, karo pabėgėlius, bet, ko gero, jiems labiau pavyko moters, kuri senstantį savo kūną suvokia kaip naują suknelę ir neatsisako meilės, tema.

Denys de La Patellière 1968 m. sukurtoje komedijoje „**Tatuiruotasis**“ (LRT, 17 d. 19 val.; LRT Plius, 17 d. 22.30) susitiko dvi prancūzų kino žvaigždės – didžioji jo legenda Jeanas Gabinas ir populiariusis iššokėlis Louis de Funėsas. Pastarasis vaidina prekiautoją antikvariniais daiktais Felisjeną, kuris atsitiktinai pamato neįprastą tatuiruotę ant plačios Gabino herojaus majoro Legrano nugaros. Tatuiruotės autorius – Amedeo Modigliani, ir Felisjenas iškart pasiūlo Legranui parduoti nugaros odą už didžiulius pinigus. Šis, suprantama, atsisako, bet godusis antikvaras pasirengęs viskam, kad gautų šedevrą. Galiausiai Legranas sutinka, bet mainais už nedidelę paslaugą. Felisjenas iškart sutiks ir jie išsirengs į neįprastą kelionę.

Filmavimas taip pat buvo neįprastas, nes prasidėjo, kai scenarijus dar nebuvo baigtas. Gabinas, švelniai tariant, nemėgo de Funėso, kuriam dar ir buvo pažadėtas daug didesnis honoraras. Be to, Gabiną erzino, kad prodiuseriai kiekviename žingsnyje paklūsta komikui, kuris filmavimo aikštelėje nuolat improvizavo ir keitė scenarijų. Kai „Tatuiruotasis“ surinko mažiau pinigų, nei laukta, de Funėsas kaltino Gabiną.

Tačiau priežastis buvo daug gilesnė. 1968-ųjų rudenį „L'Express“ kritikas Pierre'as Billard'as straipsnyje

„Paveldėtas“

„Saldi dienos pabaiga“

„Prancūzija balsuoja už de Funėšą“ analizuodamas, kaip filmas atspindi savo laiką, rašė, kad komikas jam yra prancūzų buržuja (lietuviškai – vidurinės klasės) įsikūnijimas. Jis ir prisirišęs prie savo klasės įpročių bei sąlygiškumų, ir kartu prisitaisantis prie šiuolaikinių vertybių – besaikio vartojimo ir pelno siekio. Pasak kritiko, Felisjenas tiksliai atitinka naujojo turčiaus, besimėgaujancio demonstruojamais turtais, tipą. Jo gyvenime nėra vietos draugystei, jausmams, smalsumui, kultūrai, nes svarbios tik materialiosios vertybės. Aristokratiškas Gabino personažas – tokio gyvenimo priešingybė. Billard'as mano, kad abu kryžkelėje atsidūrusios prancūzų buržuazijos požiūriai filme pavaizduoti pavyzdmingai karikatūriškai.

Gabinas rodo prancūzus tokius, kokie jie buvo, de Funėsas – tokius, kokiais jie bijo tapti. „Tatuiruotasis“ tiksliai perteikia 7-ajame dešimtmetyje sociologų suformuluotą išvadą, kad prancūzai eina pirmyn, žiūrėdami į praeitį.

Gal ir nekeista, kad po beveik pusšimčio metų tą patį galima pasakyti apie lietuvius, juolab stebint ne vieną komediją pranokstančias premjerės, konservatorių partijos, jos vado ir jos patriarcho peripetijas iki pat lemtingojo posėdžio, kai, perfrazuojant vieną aukštą politiką, išspausa dantų pasta vėl atsidūrė tūbelėje.

Jūsų –
JONAS ŪBIS

ATKELTA IŠ 12 PSL.

priskirtas jo kaip gyvo (ir visada tokio buvusio) individo statusas.

Tačiau filmas neapsiriboja teze, kad net ir dirbtinio intelekto sąmoningumas, filosofiniais terminais, turi savarankišką ir tik savo individualumui būdingą kokybę, lotyniškai vadinamą *haecceitas*. Posthumanistinė problema filme vis dėlto nėra svarbiausia. Kur kas svarbiau tai, kokia perspektyva pasiūloma sąmoningumo ir patirties *per se* temoje. Ši kur kas bendresnė, tačiau ir kasdieniškesnė tema tampa pretekstu apie patirtį

kalbėti apskritai kaip apie visados nepilną, neužbaigtą, fragmentišką ir perforuotą. Tą geriausiai paaiškina scenos, kuriose prisimenami Jango bendravimo su kitos šeimos nariais epizodai. Vienoje jų Farrello personažas, pats būdamas arbatos entuziastas ir turintis nedidelę arbatos parduotuvę, kartu su Jangu skanaudamas vieną iš gaminių, pradeda svarstyti apie arbatos skonį ir ragavimo patirtį. Tėvas, paklaustas savo sūnaus roboto, iš kur atsirado šis arbatos rūšiavimo hobis, atsako, kad viskas prasidėjo nuo „arbatos idėjos“, tada eina ilgas arbatos idėjos poetizavimas, lydimas Wernerio Herzogo citatos apie arbatą, į kurią „sukrenta viso miško aromatas“, perfrazavimo. Galiausiai po

ritualinio arbatos ragavimo seanso Jangas paklausia – „na ir kaip?“, o tėvas atsako – „nesu tikras, ar jaučiu mišką“.

Mano galva, tai kartinė filmo scena. Patirtis nėra kažkas autentiška ar užbaigta, kaip ji neretai suprantama. Ją nuolatos persekioja nepilnatvė. Kalbant vokiečių filosofo F.W.J. Schellingo sąvokomis, kiekvienas pagrindas (vok. *Grund*) neapsieina be jį laiduojančio begaprin-diškumo (vok. *Ungrund*); kiekvienas pagrindas turi nepašalinamą negatyvų likutį. Vadinasi, pati patirtis kaip pagrindas nėra ir negali būti pilna ir, galima sakyti, yra patepta stokos. Tai priešinga dominuojančiai patirties apibrėžčiai, pagal kurią, patirtis – tai,

kas yra paskutinis ir svarbiausias bet kokio intersubjektyvumo garantas. Neretai girdime kone konvejeriu vežamus truizmus (ne tik populistiniuose, bet ir labiau kritiškai nusiteikusiuose kultūros flanguose) apie sugrįžimą prie patirties, patirties autentiškumą, patirtį kaip vienintelį objektyvų faktą ir kaip tiesos kriterijų. Tai susisieja su tuo, ką prieš tai įvardijau kaip patirties komodifikaciją. Bet kokių atveju – kokią tiesą pasiūlo patirtis, jeigu ji pati savęs stokoja? Ko gero, jeigu norime kalbėti apie patirtį kaip apie tiesos kriterijų, joje būtina įregistruoti tai, kas yra klaidinga.

„Gyvenimas be Jango“ veikia kaip terapija, kurios metu žiūrovas įstumiamas į ringą su savo paties ar

pačios patirties medžiokle. Kuo tai baigiasi? Nesibaigia. Kaip ir filme, kurio paskutinė scena nepasiūlo jokios rezoliucijos, paslaptį išaiškinančios ar mįslę išsprendžiančios išvados. Neoliberalios filmo utopinės aplinkos vizija tampa eksperimento erdve, paneigiančia pačią viziją: čia, kur, atrodytų, materialiai geras ir patogus gyvenimas pasiekęs apogėjų, kur nuobodulys yra tarsi vienintelė materiali problema, susiduriama su šią paviršinę harmoniją perlaužiančiu įvykiu: ne, pilnatvė yra ir visada buvo tik patogus fasadas. Patirtis yra konfliktas, kurį primiršus nuklystama į dar klaidingesnį sapną.

Parodos

VILNIUS

Nacionalinė dailės galerija

Konstitucijos pr. 22

„Septynios tarpukario Vilniaus menininkės NDG nuolatinėje ekspozicijoje“

Lauko paroda „Sankirtos“

iki 18 d. – paroda „Sutrikus tai tampa ap-
čiuopiama. Infrastruktūros ir solidarumai už posovietinės būklės“

Radvilų rūmų dailės muziejus

Vilniaus g. 24

Emilijos Škarnulytės paroda „Švytintys kambariai“

Paroda „Protesto menas: sovietmečio nepaklusnieji. Iš Lietuvos nacionaliniam dailės muziejui dovanotos Vladimiro Tara-sovo kolekcijos“

Parodos „Gyvastingieji senojo pasaulio profiliai“ ir „Nuostabieji karo pabėgėliai“
Grafikos parodos „Priartintas peizažas“ ir „Nuo Dürerio iki Rembrandto“

Vilniaus paveikslų galerija

Didžioji g. 4

Paroda „Senieji meistrai iš Ukrainos mu-ziejų. Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus ir Lvivo nacio-nalinė Boryso Voznyckio dailės galerija“
Parodos „Florentem“ ir „Kunstkamera“
Paroda „Ar ji prisikels?“ (Goyos raiziniai iš Nacionalinio Bohdano ir Varvaros Cha-nenkų muziejaus)

Taikomosios dailės ir dizaino muziejus

Arsenalą g. 3A

Julijono Urbono instaliacija „Planeta iš žmonių“

Parodos „Kalamas ir teptukas“, „Žinia iš „idealaus pasaulio“ (Nacionalinis Bohdano ir Varvaros Chanenkų dailės muziejus)
Paroda „Vilnius. XXI amžiaus heraldika“

V. Kasiulio dailės muziejus

A. Goštauto g. 1

Paroda „Litvakų dailininkai Paryžiuje“

Paroda „Lygtis su nežinomaisiais. Lietu-vos dailininkai Vokietijoje nuo 1945 m. iki dabar“

Istorijų namai

T. Kosciuškos g. 3

Vilniaus 700 metų jubiliejui skirta paroda „Aš esu vilnietis“

Vilniaus gynybinės sienos bastėja

Bokšto g. 20 / 18

Paroda „Galingi, nes vieningi“

iki 18 d. – archeologinių radinių paroda „Po šimts pypkių!“

Kazio Varnelio namai-muziejus

Didžioji g. 26

Paroda „Kolekcionavęs ir kolekcionuo-jamas: Kazio Varnelio kūryba iš privačių rinkinių Lietuvoje“

Paroda „Tiražinės knygos menas“

Signatarų namai

Pilies g. 26

Miglės Anušauskaitės komiksų paroda „Signatarės pirmame plane“
Interaktyvi paroda „Laisvės siekis kaip žaidimas-įvykis“

Valdovų rūmai

Katedros a. 4

Paroda „Ukrainos laisvės simboliai“

Paroda „Žygimanto Augusto gobelenai Vilniuje“

iki 25 d. – paroda „Gedimino miesto aušra. Seniausias Vilniaus medinis pastatas ir unikaliausi jo radiniai“

Bažnytinio paveldo muziejus

Šv. Mykolo g. 9

Paroda „*Theatrum biblicum*. Velykų preliu-dijos scenovaizdžiai“

Tarptautinė paroda „Dvylika. Iliustracijos ir komiksai“

MO muziejus

Pylimo g. 17

Paroda „Vilniaus pokeris“, skirta Vilniaus

700 metų jubiliejui

Žilvino Kempino gipso kaukių paroda

„Portretai-fosilijos 2023“

Lietuvos meno pažinimo centras „Tartle“

Užupio g. 40

Paroda „Vilniaus laikas“

Vilniaus muziejus

Vokiečių g. 6

Paroda „Vilkas, bokštas ir bažnyčia. Vil-niaus suvenyrai“

Paroda „Krasnúčos istorijos“

VDA galerija „Akademija“

Pilies g. 44

iki 17 d. – tekstilininkės Rūtos Simutytės paroda „(Ant)gamtiška šviesa“
Grafikės Ievos Daščioraitės paroda „Didysis sprogimas“

VDA parodų erdvė „Kreatoriumas / meno krosnys“

Maironio g. 6

iki 23 d. – Mildos Arlauskaitės darbų paroda „Žvilgsnis vidun“
Gedvardo Simonenkos paroda „Ragnaroko pranašystės“

A. ir A. Tamošaičių galerija „Židinys“

Dominikonų g. 15

Dailininkų Tamošaičių kūryba

XIX–XX a. pirmos pusės liaudies meno rinkiniai

Adomo Galdiko muziejus

Arklių g. 20–1

Adomo Galdiko kūrinių paroda „Ritualinė gamta“

Galerija „Kairė–dešinė“

Latako g. 3

iki 23 d. – paroda „Jauna / Nauja grafika. Istorijos“

Prospekto fotografijos galerija

Gedimino pr. 43

Roko Prałgausko personalinė paroda „*Imagine* (nuo žodžio *magic*)“

Pamėnkalnio galerija

Pamėnkalnio g. 1

Lino Spurgos (jaun.) kaligrafijos paroda „Grafomanija“

Galerija „Arka“

Aušros Vartų g. 7

iki 17 d. – Vilniaus dailės akademijos stu-dentų personalinės parodos

Dailininkų sąjungos galerija

Vokiečių g. 2

Ukrainos menininkių tapybos paroda „Kariatidės“

LDS galerija „Medūza“

Šv. Jono g. 11

iki 24 d. – Ievos Rižės paroda „÷“

Marijos ir Jurgio Šlapelių muziejus

Pilies g. 40

iki 25 d. – Michalo Škrovinos (Slovakija) ant stiklo tapytų paveikslų paroda „Mano gyvenimo pasakojimai kitoje stiklo pusėje“

Galerija „Meno niša“

J. Basanavičiaus g. 1

Rūtos Katiliūtės tapybos darbų paroda

„Debesų šešėliai“

Galerija „Aidas“

A. Jakšto g. 9

Kristinos Gudonytės–Dūdienės paveikslų paroda „Vilnius – Kunigiškis“

Vilniaus rotušė

Didžioji g. 31

Vilmanto Dambrausko fotografijų paroda „Mano miesto portretai“

Martos Vosyliūtės paroda „Martos kalendorius“ (tapyba, objektai, audiniai)

Galerija „Kunstkamera“

Ligoninės g. 4

Paroda „Civitas Vilnensis III“

Teatro, muzikos ir kino muziejus

Vilniaus g. 41

Paroda „Roko rifai: muzika sovietmečiu 1950–1990 m.“

Paroda „Vilnius kine“

Rašytojų klubas

K. Sirvydo g. 6

Birutės Stančikaitės grafikos ir piešinių paroda „Aš gyvenu tam krašte“

Vilniaus Gaono žydų istorijos muziejus

Pamėnkalnio g. 12

Holokausto ekspozicija

Vlado Vildžiūno galerija

Lobio g. 6 A

Benedikto Marijos Žuko paroda „Untitled“

Energetikos ir technikos muziejus

Rinktinės g. 2

iki 25 d. – tarptautinė lenkų, lietuvių, ukrainiečių ir vokiečių paroda „Ribos“

Vilniaus vaikų ir jaunimo meno galerija

Vilniaus g. 39 / 6

Joaquino Mora (Čilė) fotografijų paroda

„Gyvenimas dabarties akimirkoje“

Lietuvos Respublikos Seimas

Gedimino pr. 53

Seimo lankytojų centre – paroda „Komuniz-mas = rašizmas“

Vitražo galerijoje – paroda „Lietuvos ne-priklausomybės netenkant: represuoti 1920–1940 metų Lietuvos Respublikos Seimo nariai“

Seimo skaitykloje – knygų paroda „Užrašyti žodžiai liudija“

iki 21 d. *Jungiamojoje galerijoje* – Jono Luk-šės piešinių paroda „Sovietų genocido aukų atminimo ženklai Kaune“

iki 19 d. *II rūmų galerijoje* – Kėdainių dailės mokyklos mokinių piešinių paroda „Laisvi kurti“

iki 23 d. *Seimo lankytojų centre* – paroda „Vardai ir likimai. Geriausias paminklas totalitarinių režimų aukoms – jų vardų ir likimų rašytinis įamžinimas“

Lietuvos nacionalinė Martyno Mažvydo biblioteka

Gedimino pr. 51

Ukrainiečių moterų portretų paroda „Ištrū-kusios iš pragaro“

iki 25 d. – Mindaugo Lukošaičio piešinių ir fotografijų paroda „Kompozicija“

VU Idėjų observatorija

M.K. Čiurlionio g. 29

Julijono Urbono darbų paroda „Mėnesienologija“

A. Mickevičiaus viešoji biblioteka

Trakų g. 10

Piotro Kostino paroda „Pabaiga... Pradžia“

Lietuvos medicinos biblioteka

Kaštonų g. 7

Ingos Dambrauskienės tapybos paroda „... tarp eilučių...“

Stasio Vainiūno namai

A. Goštauto g. 2

Aloyzo Stasiulevičiaus tapybos darbų paroda

„Jono Meko skersvėjis“

Užupio g. 24

Sije Verskio (Olandija) darbų paroda

iki 18 d. – Simono Karczmara paroda „Švytintys štetlai“

Galerija „Menų tiltas“

Užupio g. 16

iki 25 d. – skulptoriaus Julieno Allegre (Pran-cūzija) darbų paroda „Metalomorfозės“

Galerija „Trivium“

Vitebsko g. 21

Mindaugo Oželio analoginės fotografijos paroda „Viena juosta: vakarėliai“

Galerija „Atletika“

Vitebsko g. 21

iki 17 d. – VDA Fotografijos, animacijos ir medijų meno katedros bakalauro progra-mos absolverių paroda „#FAMM.BA.2023 / Ankštis“

Projektų erdvė „Swallow“

Vitebsko g. 23

Jakubo Czystyszczono ir „Grupa Budapeszt“ paroda „Pakanka paviršiaus“

„Editorial“ projektų erdvė

Latako g. 3

Onos Juciūtės ir Lauros Kaminskaitės paroda „Kaip aš įėjau į kambarį pro duris“

GODŲ galerija

Malūnų g. 6A–12

Birutės Nomedos Stankūnienės persona-linė paroda „Dingę sodai“

Geležinkelių muziejus

Geležinkelio g. 16

Vidos Sevrukienės tapybos paroda „Gyve-nimas prie geležinkelio“

Kirtimų kultūros centras

Dariaus ir Girėno g. 69

Ievos Austinskaitės fotografijų paroda „Ki |r| timai“

KAUNAS

Nacionalinis M.K. Čiurlionio dailės muziejus

V. Putvinskio g. 55

iki 25 d. – paroda „Čiurlioniai: gyvenimas muzikoje“

iki 18 d. – Leonoros Kuisienės meninės knygrišystės paroda „Polymnijos įkvėp-tieji 2023“

Kauno paveikslų galerija

K. Donelaičio g. 16

Paroda „Kartūno kodas. Alytaus medvilnės kombinato palikimas“

Remio Ščerbausko paroda „Teritorija Kau-nas / gatvės fotografija“

Maironio lietuvių literatūros muziejus

Rotušės a. 13

Paroda „Miražai“

„Neapginta Vandos Zaborskaitės disertacija „Maironio „Jaunoji Lietuva“

Kauno menininkų namai

V. Putvinskio g. 56

Gabrielės Vetkinaitės darbų paroda

„Dainos apie save“

Lietuvos švietimo istorijos muziejus

Vytauto pr. 52

Vaclovo Strauko paroda „Paskutinis skambutis“

Vytauto Didžiojo universitetas

S. Daukanto g. 28

Centriniouose rūmuose – Romualdo Požers-kio fotoparoda „Beprotiškos skulptūros Nevados dykumoje“

KLAIPĖDA

Lietuvos dailės muziejaus Prano Domšaičio galerija

Liepų g. 33

Alvydo Lukio fotografijų parodos „Ne tik šaknys. Pagal tėvo Juozo Lukio Sibire su-kauptą archyvą“ ir „Ars Botanica“
Lietuvos scenos menininkių portretų paroda „Scenos divos“

Klaipėdos kultūrų komunikacijų centras

Didžioji Vandens g. 2

VDA Klaipėdos fakulteto baigiamųjų darbų paroda

Lietuvos architektų sąjungos Klaipėdos apskrities organizacijos (LASKAO) paroda „Klaipėdos architektūra 2022“

Paroda „*Fluxus* videoarcheologija ir radi-niai. Draugai apie Jurgį Mačiūną“

Klaipėdos galerija

Bažnyčių g. 6

nuo 16 d. – paroda „90. Dalyvauja autorius – Valerijonas Juzėnas“

Laikrodžių muziejus

Liepų g. 12

Paroda „Kasdienybės architektės. Gyvena-mųjų interjerų baldų dizainas. 1959–1984“

ŠIAULIAI

„Laiptų“ galerija

Žemaitės g. 83

iki 18 d. *Šiaulių dramos teatre* – Daivos Kairevičiūtės grafikos paroda „Juodi taškai baltoje jūroje“

Fotografijos muziejus

Vilniaus g. 140

Paroda „Apie muzikinės scenos maištininkus“

PANEVĖŽYS

Panevėžio miesto dailės galerija

Respublikos g. 3

iki 17 d. – ukrainiečių menininkų paroda „Naujieji senieji meistrai“ (Jevheno Ravs-kio, Volodymyro Kostyrko, Pavlo Makovo ir Artem

KĖDAINIAI Kėdainių krašto muziejaus Daugiakultūris centras <i>Senosios Rinkos a. 12</i> Donato Jankausko-Duonio „Komerčinė paroda Milijuons“ ZARASAI Saukų galerija <i>D. Bukonto g. 1</i> Šarūno Saukos ir Nomedos Saukienės darbų paroda MARCINKONYS Marcinkonių stoties galerija <i>Kastinio g. 1C</i> iki 18 d. – Godos Lukaitės įvietinto meno, tapybos paroda „Portalas“ Spektakliai Lietuvos nacionalinis operos ir baleto teatras 16 d. 17 val. <i>Panevėžyje</i> – G.B Pergolesi „TARNAITĖ PONIA“. Rež. G. Šeduikis, scenogr. S. Šimkūnaitė, kost. dail. U. Tamuliūnaitė. Atlikėjai U. Matukaitytė, L. Mikalauskas, T. Dapšauskas, A. Birvydaitė, E. Bogdanovas, U. Gaučaitė, T. Hiis, O. Taškinaitė ir kt. 16 d. 22 val. <i>Valdovų rūmų Didžiojame kieme</i> – koncertas „Dolce far niente“. Atlikėjai A. Malikėnas, R. Šilinskaitė, M. Jankauskas, G. Bukinė, E. Volodkovič, K. Kašiuba, L. Giedraitytė VILNIUS Lietuvos nacionalinis dramos teatras Naujoji salė 16 d. 19 val. – I. Wyrypajewo „GIRTI“. Rež. I. Wyrypajewas Mažoji salė 16 d. 19.30 – R. Duncano „ABELARAS IR ELOIZA“. Rež. R. Ramanauskas 17 d. 19.30 – M. Algus „SIEROS MAGNOLI-JOS“. Rež. E. Švedkauskaitė 18 d. 19.30 – P. Shafferio „EQUUS“. Rež. J. Brazys 20 d. 19.30 – „KIM JURI“ (pagal Hailji romaną „Parodymai“). Rež. P. Budrys 21 d. 19.30 – „KAS NEBIIJO VIRDŽINIJOS VULF“. Rež. A. Jasenka Valstybinis jaunimo teatras 16 d. 18.30 – „BARBARAI“ (pagal J.M. Coetzee romaną „Barbarų belaukiant“). Rež., scen. aut. Á. Schillingas 18 d. 13, 15 val. – D. Zavedskaitės „KAIP VISUR, KAIP VISI“. Rež. N. Jasinskas 21, 22 d. 18.30 <i>Salėje 99</i> – „DULKĖS“ (pagal K. Sakowicziaus knygą „Panerių dienoraštis 1941–1943“). Rež. J. Vinciūnas, scenogr. P. Turauskaitė, dramaturg. A. Voiničius, komp. M. Baranauskas. Vaidina M. Sigliukas, M. Berulis, R. Jonikaitė, Š.R. Meliešius, S.V. Sauchatas, N. Mikalauskas Vilniaus mažasis teatras 16 d. 18.30 – M. Ivaškevičiaus „MADAGASKARAS“. Rež. statytojas R. Tuminas, rež. A. Dapšys 20 d. 18.30 – A. Špilevojaus „12 GRAMŲ Į ŠIAURĘ“. Rež. A. Špilevojus 21 d. 18.30 – Žemaitės „MARTI“. Rež. G. Tuminaitė, dramaturgė P. Pukytė Vilniaus teatras „Lėlė“ Didžioji salė 18 d. 11 val. – „APIE PASAULĮ“. Scenarijaus aut. ir rež. J. Jukonytė Mažoji salė 17 d. 12 val. – „PELENĖ“ (Ch. Perrault pasakos motyvais). Pjesės aut. ir rež. N. Indriūnaitė 17 d. 14 val. – „PASAKA APIE VĖŽLIUKĄ“ (Ž. Gryvos knygelės motyvais). Inscen. aut., rež. ir dail. A. Mikutis	Palėpės salė 18 d. 12 val. – „KIŠKIŲ SUKILIMAS“ (pagal K. Binkio poemą). Scenarijaus aut., rež. ir dail. R. Driežis „Menų spaustuvė“ 16, 17 d. 13 val. – „LUMI“ (šokio spektaklis-instaliacija o–12 mėn. kūdikiams). Idėja, choreogr., kost. D.A. Thelander (Šeiko šokio teatras) 16 d. 18 val. – „Kultūros naktis 2023“. E. Jasaitytės paroda „Svaiguliai“ KAUNAS Nacionalinis Kauno dramos teatras 16, 17 d. 19 val. <i>Didžiojoje scenoje</i> – D. Pinckney „DORIANAS“ (O. Wilde'o gyvenimo ir kūrybos motyvais). Rež. ir scenogr. bei šviesų dail. R. Wilsonas (JAV) 18, 20–22 d. 18 val. <i>Rūtos salėje</i> – M. Myllyaho „PANIKĄ“. Rež. K. Gudmonaitė Kauno kamerinis teatras 16 d. 18.30 – M. McDonagho „PAGALVINIS“. Rež. G. Varnas KLAIPĖDA Klaipėdos valstybinis dramos teatras 17 d. 18.30 – tarptautinis teatro festivalis „TheATRIUM“. A. Serrano, P. Palacios, F. Dordal „KALNAS“ (teatras „Agrupación Señor Serrano“, Ispanija) 20 d. 18.30 – R. André „JŠIMYLĖJĖLIŲ KOLEKCIJA“ (Portugalija) 21 d. 18.30 – „BANGŲ ŠNABŽDESYS“. Rež. Po-Yuan Chun („Shinehouse Theatre“, Taivanas) ŠIAULIAI Šiaulių dramos teatras 16, 17 d. – scenos menų festivalis „Teatrodromas“ Koncertai Lietuvos nacionalinė filharmonija 18 d. 12 val. <i>Akmens Nukryžiuotojo Jėzaus bažnyčioje</i> – III sakralinės muzikos festivalis „Su palaimintuoju Teofiliumi Matulioniu 2023“. Koncertas „Al Santo Sepolcro“. Kauno styginių kvartetas: K. Beinarytė-Palekauskienė (I smuikas), A. Mikutytė (II smuikas), E. Lapinskė (altas), K. Šerpytis (violončelė). Solistai M. Beinaris (baritonas), V. Yagodnitskaya (obojus). Programoje A. Vivaldi, J.S. Bacho, G.F. Händelio, H. Purcellio, B.H. Crusello, T. Albinoni, W.A. Mozarto, P. Beinario kūriniai 22 d. 15 val. <i>Vilniaus Carito socialiniame centre „Betanija“</i> – labdaros koncertas. Valstybinis Vilniaus kvartetas. Programoje F. Schuberto, G.F. Händelio, E. Satie, J. Naujaliao kūriniai 22 d. 18 val. <i>Marijampolės kultūros centre</i> – festivalio „Šv. Jurgio meno sezonas 2023“ uždarymo koncertas. V. Stripaupaitės-Beinarienės kamerinė opera „Meilės legenda“. Komp., choreogr. ir rež. A. Krasauskaitė, dailininkė-scenografė G. Brazytė, šviesų dailininkas V. Vilutis, idėjos aut. E. Seilius. Atlikėjai ansamblis „Musica humana“ (meno vad. ir dir. R. Beinaris). Solistai K. Zmailaitė (sopranas) ir O. Konošenko (baleto artistė), E. Seilius (tenoras) ir A. Kavaliauskas (baleto artistas) VILNIUS Vilniaus festivalis 2023 17 d. 19 val. <i>Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje</i> – „Klasikų laiškai Vilniui. LKO, Yeol Eum Son, Sergej Krylov“. Lietuvos kamerinis orkestras (meno vad., solistas ir dir. S. Krylovas (smuikas). Solistė Y.E. Son (fortepijonas, Pietų Korėja). Programoje M. Radvilos, J. Haydno, F. Mendelssohno kūriniai	19 d. 19 val. <i>Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje</i> – „Polish Cello Quartet“ susitinka su Lietuvos „Cello Club“. „Polish Cello Quartet“ (Lenkija): T. Darochas, W. Fudala, K. Karpeta, A. Krzeszowiecas; „Cello Club“ (Lietuva): P. Jacunskas, A. Kmieliauskas, E. Petkus, R. Vaitkevičius, D. Jakštas. Programoje P. van Echachte, W. Fitzenhageno, K. Wiłkomirskio, A. Šenderovo, M. Richterio, Ph. Glasso kūriniai 22 d. 19 val. <i>Lietuvos nacionalinės filharmonijos Didžiojoje salėje</i> – „Vasarvidžio naktis. LNSO, Lucas ir Arthur Jussen, Andrzej Boreyko“. Lietuvos nacionalinis simfoninis orkestras (meno vad. ir vyr. dir. M. Pitrėnas). Solistai Lucas ir Arthuras Jussenai (fortepijonų duetas, Nyderlandai). Dir. A. Boreyko (Lenkija). Programoje V. Silvestro, F. Mendelssohno, M. Karłowicziaus kūriniai Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras 17 d. 20 val. <i>Vilniaus A. Mickevičiaus bibliotekos kieme</i> – 14-asis LVSO vasaros festivalis. Koncertas „Viva la diva“. Lietuvos valstybinis simfoninis orkestras. Solistės I. Prudnikovaitė, O. Kolobovaitė ir E. Sašenko. Dir. G. Rinkevičius Lietuvos muzikų rėmimo fondas 16 d. 17.30 <i>S. Vainiūno namuose</i> – pianistės V. Kanaporytės recitalis „Nakties simfonija“. Programoje O. Respighi, E. Griego, M.K. Čiurlionio, F. Chopino ir kt. kūriniai Šv. Kotrynos bažnyčia 16 d. 20.30 – choras „Bel Canto“ (meno vad. ir dir. M. Švelnienė, chormeister. S. Žaltauskaitė-Malūnavičienė ir R. Gocentienė), styginių kvartetas „Mettis“ (K. Tumosa, B. Petrauskas, T. Petrikis ir R. Vaitkevičius), M. Bazaras (fortepijonas) M.K. Čiurlionio namai 22 d. 18 val. – ciklo „Skambantis Čiurlionio Vilnius“ koncertas „Lenkiški dialogai“: K. Markeviczius (fortepijonas) Vilniaus arkikatedra bazilika 22 d. 12 val. – koncertų ciklas „Vox Organi Cathedralis 2023“. Vargonuoja E. Grinevič-Trenkamp Valdovų rūmai <i>Skambantys Valdovų rūmai</i> 16 d. 18 val. <i>Didžiajame kieme</i> – ansamblis „Synaesthesia“ 16 d. 19 val. <i>Valdovų rūmų renginių salėje</i> – M. Rostropovičiaus labdaros ir paramos fondas „Pagalba Lietuvos vaikams“ pristato koncertą „Stygos: 55 istorijos“ 16 d. 20 val. – M. Stumbro kvartetas 16 d. 21 val. – Vilniaus šv. Jonų bažnyčios gospelo choras 16 d. 22 val. – teatralizuotas operos koncertas „Dolce far niente“ 16 d. 23 val. – Kazimieras Likša ir grupė 16 d. 24 val. – Aistė KLAIPĖDA Šv. Pranciškaus Asyžiečio koplyčia 16 d. 19 val. – Šv. Pranciškaus vargonų muzikos festivalis. Vargonuoja J. Kazakevičiūtė Vakarai
---	---	--

Bibliografinės žinios

GROŽINĖ LITERATŪRA. LITERATŪROS MOKSLAS

12 skrydžių per gyvenimą : [lietuvių gestų kalbos meninių kūrinių rinktinė] / lietuvių gestų kalbos meninių kūrinių autoriai Arnoldas Matulis, Nijolė Karmazienė, Erika Jočytė ... [et al.] ; tekstų lietuvių kalba autorė Anželika Teresė. – [Vilnius] : [Lietuvos kurčiųjų draugija], [2022]. – 56 p. : portr. + 1 USB atmintinė

Atlantas : tėvo istorija : romanas / Lucinda Riley, Harry Whittaker ; iš anglų kalbos vertė Jolita Parvickienė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 769, [1] p.. – Tiražas 5000 egz.. – ISBN 978-609-466-742-8 (įr.)

[Nr.] 10 (2022) / sudarytoja ir redaktorė Raimonda Ravaitytė-Meyer. – 2022. – 141, [2] p. : iliustr., faks., portr.. – Tiražas 700 egz.

Italė Bruklinė : romanas / Santa Montefiore ; iš anglų kalbos vertė Renata Valotkienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 357, [2] p.. – Tiražas 3500 egz.. – ISBN 978-609-01-5532-5 (įr.)

Kartografai : romanas / Peng Shepherd ; iš anglų kalbos vertė Ina Rosenaitė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 469, [2] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-466-738-1 (įr.)

Neįmanoma pamiršti : romanas / Imogen Clark ; iš anglų kalbos vertė Virginija Traškevičiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 405, [2] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-743-5 (įr.)

Pasmerkti gyvi : [trileris] / Marco De Franchi ; iš italų kalbos vertė Rasa Di Pasquale. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 558, [2] p.. – Tiražas 2300 egz.. – ISBN 978-609-01-5558-5 (įr.)

Priešnuodžiai : [eilėraščiai] / @poetasTomas ; [ilustracijų dailininkė Vėla Sapiega]. – [Vilnius] : Visa Lietuva [i.e. T. Tašauskas], 2023. – 99, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 500 egz.. – ISBN 978-609-08-0185-7

Rytojaus nebus : trileris / Luke Jennings ; iš anglų kalbos vertė Inga Čepulienė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 256, [5] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-751-0 (įr.)

Šalčio faktorius : romanas / Sandra Brown ; iš anglų kalbos vertė Gražina Nemunienė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 462, [1] p.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5534-9 (įr.)

Teresės Ramanauskaitės-Bukauskienės eilėraščiai / [ilustravo Justina Gražytė]. – Vilnius : [J. Gražytė], 2023. – 157, [1] p. : iliustr., portr.. – Tiražas 100 egz.. – ISBN 978-609-96375-0-1

Tobulus grobis : [detektyvinis romanas] / Helen Fields ; iš anglų kalbos vertė Šarūnas Šimkus. – Kaunas : Jotema, [2023]. – 414, [2] p.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-490-172-0

Žmonių šešėliai : penktoji Semo Vindemo byla : romanas / Abir Mukherjee ; iš anglų kalbos vertė Rasa Drazdauskienė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 379, [1] p.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-711-4 (įr.)

GROŽINĖ LITERATŪRA VAIKAMS IR JAUNIMUI

Abėcėlė virtuvėje / Indrė Pliuskytė-Zalieckienė ; [ilustravo Indrė Pliuskytė-Zalieckienė]. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 39, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-01-5545-5 (įr.)

Baidyklės / Lisa Bjärbo, Johanna Lindbäck, Sara Ohlsoon ; iš švedų kalbos vertė Liveta Ušėlė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2023. – 253, [3] p.. – ISBN 978-609-473-285-0 (įr.)

Frankenšteino efektas : knyga jaunimui : [romanas] / Elia Barceló ; iš ispanų kalbos vertė Eglė Naujokaitytė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2023. – 357, [3] p.. – ISBN 978-609-473-288-1 (įr.)

Kapų planeta / Oskar Källner, Karl Johnsson ; iš švedų kalbos vertė Nadežda Maeki. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 236, [2] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5566-0 (įr.)

Lukas ir Lėja : istorija apie draugystę / Tomas Dirgėla ; iliustravo Kornelija Žalpytė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 109, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 2800 egz.. – ISBN 978-609-01-5561-5 (įr.)

Lukas Šiaudelis laimi milijoną / Tomas Dirgėla ; iliustravo Dalia Karpavičiūtė. – Vilnius : Tyto alba, 2023. – 137, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-466-744-2 (įr.)

Mūsų mokyklą užgrobė! / Pamela Butchart ; iliustravo Thomas Flintham ; iš anglų kalbos vertė Ieva Šakelaitė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2023. – 331, [5] p. : iliustr.. – (Mokyklos detektyvai). – ISBN 978-609-473-282-9 (įr.)

Namai ten, kur mano širdis / Smriti Halls, Alice Courtley ; iš anglų kalbos vertė Elžbieta Kmitaitė. – Vilnius : Alma littera, 2023. – [32] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5560-8 (įr.)

Otis eina pas vaikų gydytoją / Skaistė Dirgėlienė ; iliustravo Greta Alice. – Vilnius : Alma lit-tera, 2023. – 35, [1] p. : iliustr.. – Tiražas 2200 egz.. – ISBN 978-609-01-5574-5 (įr.)

Ruoniukė vardu Perla / Helen Peters ; iš anglų kalbos vertė Vita Šileikienė ; iliustravo Ellie Snowdon. – Vilnius : Alma littera, 2023. – 141, [3] p. : iliustr.. – Tiražas 2000 egz.. – ISBN 978-609-01-5557-8 (įr.)

Sagutė : [apsakymas] / Ina Ogenskienė ; dailininkė Vita Tomkutė. – Vilnius : Labdaros ir paramos fondas „Švieskime vaikus“, 2022. – 52, [4] p. : iliustr.. – (Vaikų bibliotekėlė). – Tiražas 20 000 egz.. – ISBN 978-609-8161-65-6

Skandaras ir raitelio šmėkla / A.F. Steadman ; iš anglų kalbos vertė Miglė Šaltytė. – Kaunas : Naminuko leidykla [i.e. Presa], [2023]. – 397, [10] p. : žml.. – Tiražas 5000 egz.. – ISBN 978-609-8328-00-4 (įr.)

Talentų turnyras / Anna Ruhe ; iliustravo Claudia Carls ; iš vokiečių kalbos vertė Angelė Barkauskienė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2023. – 273, [2] p. : iliustr.. – ISBN 978-609-473-287-4 (įr.)

Tamsioji saulės pusė : romanas / Marisha Rasi-Koskinen ; iš suomių kalbos vertė Urtė Liepuoniūtė. – Kaunas : Debesų ganyklos [i.e. Terra Publica], 2023. – 387, [3] p.. – ISBN 978-609-473-286-7 (įr.)

Tūkstantis vaikino bučinių : [romanas] / Tillie Cole ; iš anglų kalbos vertė Renata Vereikienė. – Kaunas : Jotema, [2023]. – 349, [2] p. : portr.. – Tiražas 2500 egz.. – ISBN 978-609-490-197-3

PARENGĖ LIETUVOS NACIONALINĖS MARTYNO MAŽVYDO BIBLIOTEKOS INFORMACIJOS MOKSLŲ DEPARTAMENTO NACIONALINĖS BIBLIOGRAFINĖS APSKAITOS SKYRIUS

Savaitės filmai	Kino repertuaras
Asteroidų miestas **** Tai filmas filme: režisierius kuria filmą apie jaunųjų astronomų suvažiavimą, kurio dalyviai po netikėtos avarijos atsiduria mažame Amerikos miestelyje, garsėjančiame kadaise dykumoje nukritusiu asteroidu. Veiksmas vyksta 1955 m. – kosmoso eros pradžioje, kai žmogus dar nebuvo pakilęs į orbitą ir nežengė Mėnuliu, bet jau ruošėsi tai padaryti. Šįkart iš Teksaso kilęs Wesas Andersonas sukūrė, nors ir Ispanijoje, griežtai amerikietišką filmą, o jo kūryba gimtajame kontekste yra labiau pamatuota ir laisvesnė. Nors žaisti Andersono žaidimą vis dar gali tik tie, kurie jau seniai priėmė jo taisykles: dirbtinumą ir dėmesį išmoningumui bei detalėms, perdėtą simetriją ir anekdotiškai išplėstą aktorių ansamblį, kurį sudaro beveik vien tik žvaigždės, pasirodančios kadre vos kelias sekundes. („Asteroid City“, rež. Wes Anderson, JAV, 2023) Begalybė *** 8-ojo dešimtmečio Romoje turtingo verslininko šeima persikrausto į butą naujame daugiaaukščiame pastate, tačiau Klaros (Penélope Cruz) santuoka su vyru (Vincenzo Amato), kuris ją begėdiškai apgaudinėja su savo sekretore, nėra laiminga. Moteris kenčia dėl santykių be meilės ir buržuazinio namų šeimnininkės gyvenimo ribotumo, todėl atkakliau ieško ryšio su trimis savo vaikais. Vyresnioji dukra, kuri jaučiasi gimusi ne savo kūne, sukelia dar daugiau įtampos. Pasitelkdamas muzikines scenas, kuriose, be kita ko, žaidžiama surrealistinėmis priemonėmis ir italų populiariąja muzika, Emanuele Crialese parodo, kaip veikėjų troškimai susiduria su socialine sistema, nepaliekančia jiems daug laisvės. („L’immensità“, rež. Emanuele Crialese, Italija, Prancūzija, 2022) Rodeo *** Tai energingas prancūzų režisierės Lolos Quivoron debiutas. „Rodeo“ panardina į motociklų ir vagysčių pasaulį. Filmas pasakoja apie merginą, kurios niekas nelaukia jos pačios namuose, kuri išsilaisvina važinėdama motociklu ir bando pelnyti pripažinimą nusikalstamoje grupuotėje. Gaujos paniekinta Julija (Julie Ledru) išsikovoja vietą blefuodama, būdama bebaimė ir nesileisdama suvedžiojama. Julija – dvilypė būtybė. Graži ir bjauri. Viliojanti ir pikta. Mergaitė ir berniukas. Karalienė ir klajoklė. Dar raitelis, chuliganas, karys. Ir apleistas vaikas, kurį norisi apkabinti bei nuraminti. Tai gyvas, šiurkštus ir karštligiškas filmas, parodantis jaunos režisierės temperamentą. („Rodéo“, Lola Quivoron, Prancūzija, 2022) Gyvenimas be Jango **** Ateityje androidai taps augintiniais. Kai įsivaikintos mergaitės broliui ir žaidimų draugui robotui pasireiškia sutrikimo požymiai, jos tėvas bando išgelbėti mylimą dirbtinį sūnų. Tuo metu jis sužino apie roboto praeitį, kurioje – keli ankstesni savininkai ir nelaiminga meilės istorija. Tai jautri ir intelektualiai mokslinės fantastikos drama, kurioje dera humanistinės Yasujirō Ozu ir Andrejaus Tarkovskio perspektyvos. Elegantiškai nufilmuotas ir subtiliai suvaidintas filmas kaip reta giliai nagrinėja klausimus apie žmogiškąją prigimtį. („After Yang“, rež. Kogonada, JAV, 2022) Visos Bo baimės *** Bo (Joaquin Pheonix) yra sėkmės lydimas verslininkas, bet kenčia nuo paranojos, kurią greičiausiai lėmė jo sudėtingi santykiai su jau mirusia motina. Tai, kad niekada nepažinojo tėvo, taip pat neprisideda prie jo psichikos stabilumo. Bo ryžtasi susidurti su praeitimi – keliauja į savo senuosius namus ir, regis, vis labiau praranda sveiką protą. Jis patenka į pasaulį, esantį kažkur tarp sapno ir tikrovės. Filmu Ari Asteris ne tik gilinasi į traumuotą herojaus psichiką, bet ir kuria žaismingą pastišką – cituojamas tiek „Ozo šalies burtininkas“, tiek Larso von Triero „Namas, kurį pastatė Džekas“. („Beau Is Afraid“, rež. Ari Aster, Kanada, Suomija, JAV, 2023) Žmogus-voras: aplink multivisatą *** Kol jaunas vyras ir jauna moteris, kiekvienas iš jų įkūnijantis superherojaus Žmogaus-voro versiją skirtingose multivisatos dimensijose, susidraugauja, pasirodo naujas piktadarys. Jis kelia pavojų multivisatai, tačiau slapta institucija nori tam užkirsti kelią. Tai antroji animacinių filmų trilogijos dalis, pratešianti vorų superherojų pasaulį nesuskaičiuojamomis paralelinėmis visatomis. Filmas, sumanytas kaip audiovizualinė ribinė patirtis, griaua žiūrovų įpročius ir tampa veiksmo spektakliu, kuriame ekstravagantiškai žaidžiama grafiniais stiliais, tačiau po kvapą gniaužiančiu blizgančiu paviršiumi slypi jautri brendimo parabolė. („Spider-Man: Across the Spider-Verse“, rež. Joaquim Dos Santos, Kemp Powers, Justin K. Thompson, JAV, 2023) ***** – šedevras, ***** – pasižiūrėti būtina, **** – geras filmas, *** – būna ir geriau, ** – jei turite daug laiko, * – niekalas	VILNIUS Forum Cinemas Vingis 16–22 d. – Stichijos (animac. f., JAV) – 11, 13.20, 15.40, 16.50, 17.50 (lietuvių k.); 11.25, 20.20 (originalo k.) Stichijos (3D, animac. f., JAV) – 14.50 Blyksnis (JAV) – 11.30, 14.40, 16, 18, 21.10 Kas nužudė Mege? (JAV) – 19.15, 21.40 22 d. – Nieko asmeniško (JAV) – 18.30 16–21 d. – Žmogus-voras: aplink multivisatą (JAV) – 11.20, 12.20, 14.20, 17.30, 18.30, 20.50; 22 d. – 11.20, 12.20, 14.20, 17.30, 20.50 16–22 d. – Kakė Makė: mano filmas (rež. M. Valkevičius) – 11 val. Undinė (JAV) – 13, 15.50, 18.50 Asteroidų miestas (JAV) – 19.05, 21.35 Baubas (JAV, Kanada) – 21.45 Broliai Super Mario. Filmas (animac. f., JAV, Japonija) – 11.40, 13.50, 16.10 Greiti ir įsiutę 10 (JAV) – 18.20, 21.20 16, 18, 19, 21, 22 d. – Transformeriai. Žvėrių atgimimas (3D, JAV) – 12, 17.40; 17, 20 d. – 17.40 16–22 d. – Transformeriai. Žvėrių atgimimas (JAV) – 14.05, 21.30 Galaktikos sergėtojai. III dalis (JAV, N. Zelandija, Prancūzija, Kanada) – 15.20, 20.30 <i>Vasaros akcija vaikams</i> 16–22 d. – Liepsnojanti širdis (animac. f., Prancūzija) – 11.10 16– 19, 22 d. – Mano mažasis karalius (Prancūzija) – 13.30 <i>Visų repertuarą rasite www.forumcinemas.lt</i> Skalvija 16 d. – Neapykanta (Prancūzija) – 17 val. 16 d. – Veidrodis (dok. f., Indija, Lietuva, P. Korėja) – 18.55 16 d. – Paradas (rež. T. Laucius) – 20.30 17 d. – Žmogus-voras: aplink multivisatą (animac. f., JAV) – 11.30 17 d. – Aklas gluosnis, mieganti moteris (animac. f., Prancūzija, Kanada, Liuksemburgas, Nyderlandai) – 14 val. 17 d. – Žydrasis kaftanas (Prancūzija, Marokas, Belgija, Daniai) – 16 val.; 18 d. – 13.10 17 d. – Pamfiras (Ukraina, Prancūzija, Lenkija) – 18.15 17 d. – Asteroidų miestas (JAV) – 20.10; 18, 21 d. – 21 val.; 19 d. – 20.25; 20 d. – 17.30 18 d. – Piktųjų karta (rež. E. Vėlyvis) – 15.30 19 d. – Tār (JAV) – 17.30 20 d. – Visos Bo baimės (Kanada, Suomija, JAV) – 19.30 21 d. – Sugrįžimas į Seulą (Prancūzija, Vokietija, Belgija, Pietų Korėja, Rumunija) – 16.50 21 d. – Rūpintojėlis (rež. J. Trukanas) – 19 val. 18 d. – <i>Kino klasikos vakarai</i>. Marketa Lazarova (Čekoslovakija) – 17.30; 18 d. – 17.50 Pasaka 16 d. – Undinė (JAV) – 18 val. 16, 19, 21 d. – Kas nužudė Mege? (JAV) – 18.15; 17 d. – 20.30; 18 d. – 20 val.; 22 d. – 20.15 16 d. – Paskutinis šokis (Šveicarija, Belgija) – 18.30 16 d. – Asteroidų miestas (JAV) – 20.30; 17 d. – 15.45, 18.15; 18 d. – 15.30, 17.45; 19 d. – 20.30; 20 d. – 18.15, 20.30; 21 d. – 20.30; 22 d. – 18, 20.30 16 d. – Visos Bo baimės (Kanada, Suomija, JAV) – 20.15; 18 d. – 19.30 16 d. – Dalilendas (JAV, Prancūzija, D. Britanija) – 20.45; 17 d. – 18 val.; 18 d. – 15.15; 22 d. – 18.15 KAUNAS Forum Cinemas 16–22 d. – Stichijos (animac. f., JAV) – 10.10, 12.35, 15, 16.30, 19 val. Stichijos (3D, animac. f., JAV) – 11, 13.30 16, 17, 21 d. – Blyksnis (JAV) – 11.45, 14.35, 17.25, 21, 23.20; 18–20 d. – 11.45, 14.35, 17.25, 21 val.; 22 d. – 11.45, 14.35, 17.25, 21.10 16–22 d. – Kas nužudė Mege? (JAV) – 18, 21.25 22 d. – Nieko asmeniško (JAV) – 18.30 16, 17, 21 d. – Žmogus-voras: aplink multivisatą (JAV) – 11.20, 15.10, 17.50, 20.30, 23.30; 18–20, 22 d. – 11.20, 15.10, 17.50, 20.30; 22 d. – 11.20, 15.10, 17.50, 18.10, 20.30 16–22 d. – Transformeriai. Žvėrių atgimimas (JAV) – 10.30, 16, 21.40; Transformeriai. Žvėrių atgimimas (3D, JAV) – 18.50; Greiti ir įsiutę 10 (JAV) – 13.25, 18.10, 20.20 16–21 d. – Galaktikos sergėtojai. III dalis (JAV, N. Zelandija, Prancūzija, Kanada) – 12.40, 18.20; 22 d. – 12.40 © „7 meno dienos“. Kultūros savaitraštis. Išeina penktadieniais. Leidžiamas nuo 1992 m. sausio 10 d. Leidėjas VšĮ „7 meno dienos“, S. Konarskio g. 49, 03123 Vilnius. El. paštas redakcija@7md.lt. ISSN 1392-6462. 4 sp. l. Tiražas 850 egz. Spausdino UAB „AL Grupė“, Užpalių g. 83A, Utena Remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas Lietuvos kultūros taryba Vilniaus miesto savivaldybė Lietuvos kino centras ŠIAULIAI Forum Cinemas 16–22 d. – Stichijos (animac. f., JAV) – 10.20, 12.40, 15.10 16 d. – Stichijos (3D, animac. f., JAV) – 12 val.; 17–22 d. – 12, 17.30 16–22 d. – Blyksnis (JAV) – 10.50, 15.30, 17.45, 21 val.; Kas nužudė Mege? (JAV) – 21.15 22 d. – Nieko asmeniško (JAV) – 18.30 16–22 d. – Žmogus-voras: aplink multivisatą (JAV) – 14.05, 17.15, 20.30 Greiti ir įsiutę 10 (JAV) – 14.50, 18 val. Transformeriai. Žvėrių atgimimas (3D, JAV) – 14.35, 20.10 16, 22 d. – Transformeriai. Žvėrių atgimimas (JAV) – 10.40; 17–21 d. – 10.40, 18.40 16–22 d. – Broliai Super Mario. Filmas (animac. f., JAV, Japonija) – 13.20 Baubas (JAV, Kanada) – 21.30 917713921646008
Redaktorė – Monika Krikštopaitytė (dailė) Redaktorės pavaduotoja – Rūta Jakimavičienė Fotografija – Agnė Narušytė Kinas – Ilona Vitkauskaitė Teatras, šokis – Ieva Tumanovičiūtė Muzika – Laimutė Ligeikaitė Stilius – Violeta Kundrotienė Dizainas – Jokūbas Jacovskis Maketas – Vanda Čemerkaitė Finansininkė – Brigita Misiuvienė Direktorius – Linas Vildžiūnas	